

Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Haridusteaduste instituut

Kutseõpetaja õppekava

Martin Otti

TOITLUSTUS- JA TEENINDUSVALDKONNA ÕPILASTE
RAHULOLU PRAKTIKAKORRALDUSEGA KAHE EESTI
KUTSEKOOLI NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Hasso Kukemelk

Läbiv pealkiri: Õpilaste rahulolu praktikakorraldusega

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Hasso Kukemelk (knd)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Piret Luik (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

TARTU 2015

Sisukord

Töös kasutatavad põhimõisted*	3
Sissejuhatus	4
1 Uurimistöö teoreetiline ülevaade	5
1.1 Praktikakorraldust käsitlevad seadused ja määrused	5
1.1.1 Praktikakorraldus kutsekoolides.	5
1.1.2 Praktikadokumendid.	9
1.1.3 Praktika hindamine.	10
1.2 Varasemad uuringud	12
2 Uurimistöö metoodika	15
2.1 Uurimistöö eesmärk, uurimisküsimused ja teema valiku põhjendus	15
2.2 Valimi kirjeldus	15
2.3 Mõõtevahendid	16
2.3.1 Andmete kogumise ja analüüsi etapid.	17
2.4 Andmete analüüs	17
3 Uurimistulemused ja arutelu	19
3.1 Tulemused	19
3.1.1 Õpilaste üldine rahulolu.	19
3.1.2 Binaarsed küsimused.	22
3.1.3 Avatud küsimuste vastuste analüüs.	25
3.2 Arutelu	27
4. Kokkuvõte	31
Summary	32
Tänu sõnad	33
Autorsuse kinnitus	33
Kasutatud kirjandus	34
Lisad	36

Töös kasutatavad põhimõisted*

Praktika – õppekava osa, mille ajal õpilane täidab töökeskkonnas juhendaja juhendamisel kindlate õpieesmärkidega töö- ja õppeülesandeid.

Praktikant – õppiija, kes töötab ettevõttes.

Praktikajuhendajad – inimesed, kes juhendavad praktikat koolis ja ettevõttes.

Praktika eesmärk – läbi praktilise töö kinnistada ja süvendada õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi.

Õpiväljund – teadmised, oskused ja hoiakud, mis omandatakse õppimise käigus ning mis on kirjeldatud õppekava või õppeaine läbimiseks vajalikul miinimumtasemel.

Praktikajuhend – praktika eesmärgid, ülesandeid, juhendamist, hindamist ja tagasisidestamist käsitlev juhend õpilasele ning kooli- ja ettevõttepoolsele juhendajale.

Praktikaleping – kutseõppeasutuse seaduse §30 lõikes 3 sätestatud nõuetele vastav leping õpilase, kooli ja praktikakoha vahel.

Kooli praktikakorralduse kava – koolis igaks õppeaastaks koostatav kava, milles määratakse kindlaks praktika periood, praktika kohad ja juhendajad.

Õpilase individuaalne praktikakava – individuaalset praktika eesmärki, ülesannet, läbitud õpinguid ja praktika õpiväljundeid sisaldav dokument (praktika lepingu kohustuslik lisa).

Õpilase praktikapäevik – dokument, mis sisaldab praktikal läbitud õppe sisu ja mahtu, õpikogemuste analüüsi, praktikakohapoolse juhendaja igapäevast hinnangut õppeprotsessile ja praktika kokkuvõtvat hinnangut.

Õpilase praktikaaruanne – õppeprotsessi analüüsiks ja hindamiseks koostatud aruanne, mille õpilane esitab üldjuhul praktika kokkuvõtvaks hindamiseks, praktikaaruandele lisatakse praktikapäevik.

Praktika koondaruanne – igal õppeaastal kooli koostatav aruanne praktikakorralduse kava täitmise ja praktika tulemuste analüüsimiseks.

*Põhimõisted ja nende selgitused on võetud ESF programmist „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008 – 2013“ raames välja töötatud dokumendist „Kooli praktikakorralduse kava“.

Sissejuhatus

Õppepraktikal on keskne roll kutseõppes, kuna praktika moodustab reeglina kuni poole õppemahust. Praktika käigus omandab õpilane valitud erialal tööks vajalikud praktilised oskused ja saab esmased kogemused. Praktika eesmärgiks on valmistada ette tulevane spetsialist selliselt, et ta oleks võimeline iseseisvalt sisenema tööturule, arvestades seejuures ka tööandjate soove ja vajadusi. Selle saavutamiseks peab kutseõppeasutuses olema heal tasemel praktikakorraldus, mis vastaks kõikide osapoolte ootustele, nii kooli enda, õpilaste kui ka potsentsiaalsete tööandjate ootustele. Praktikakorraldus ja praktikavõimalused võivad küll kooliti ja erialati erineda, kuid lõppeesmärgid peavad olema ühesed. Tööandjate uuringute põhjal on selgunud, et tööandjad ei ole sageli rahul kutsekoolist tulnud praktikantidega, kuid õpilaste rahulolu koolide praktikakorraldusega on valdkonnapõhiselt vähe uuritud. Sellest lähtuvalt tekkis töö autoril huvi uurida toitlustus- teeninduseriala õpilaste rahulolu nii kooli- kui ettevõttepraktikaga.

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on uurida toitlustus- ja teenindusvaldkonna õpilaste rahulolu praktikakorraldusega kahe Eesti kutsekooli näitel, samuti uurida õpilasi motiveerivaid tegureid ja kuidas mõjutab praktikajuhendaja tegevus õpilaste rahulolu.

Uurimistöö teema valiti sellepärast, et sarnast uuringut antud valdkonna õpilastega pole teadaolevalt varem läbi viidud ja publitseeritud kujul avaldatud. Samuti on töö autor antud valdkonna endine koolipoolne juhendaja ja praegune praktikabaasiks oleva ettevõtte juhataja. Varasemalt on uuritud tööandjate rahulolu kutsekoolide lõpetajatega, kuid õpilaste ootusi ja rahulolu on uuritud vähe, piirdudes vaid koolide endi sisemiste rahuloluküsitlustega, mille tulemusi pole laiemalt tutvustatud. Selleks, et praktikakorraldus oleks koolides heal tasemel ja täidaks oma eesmärgi, on vajalik uurida kõigi osapoolte rahulolu ja ootusi.

Õpilaste rahulolu uurimiseks viidi läbi kvantitatiivne uurimus, mis seisnes rahuloluküsimustiku väljatöötamises, küsitluste läbiviimises ja andmete analüüsis ning tõlgendamises.

Käesolev uurimistöö koosneb kolmest osast. Töö esimeses, teoreetilises osas antakse ülevaade teemakohasest kirjandusest ja kirjeldatakse ka varasemaid sarnaseid uuringuid. Töö teises, praktilises osas kirjeldatakse uurimistöö metoodikat ning kolmandas osas esitatakse uuringu tulemused koos aruteluga.

1 Uurimistöö teoreetiline ülevaade

1.1 Praktikakorraldust käsitlevad seadused ja määrused

Käesolevas peatükis antakse ülevaade praktikakorraldusest kutseõppesüsteemis, tuginedes seda valdkonda reguleerivatele õigusaktidele ja muudele praktikakorraldust käsitlevatele materjalidele. Peamine kutseõppe valdkonda reguleeriv õigusakt on kutseõppeasutuste seadus, mis sõnastab kutseõppe eesmärgi järgmiselt: „Kutseõppe korraldamise eesmärk on luua võimalused sellise isiksuse kujunemiseks, kellel on teadmised, oskused ja hoiakud ehk kompetentsid ning vilumused ja sotsiaalne valmidus töötamiseks, ühiskonnaelus osalemiseks ja elukestvaks õppeks” (Kutseõppeasutuse seadus, 2014, §3 (1)). Selle saavutamiseks tuleb õpilasel esiteks saada teoreetilisi teadmisi, mida hiljem läbi praktika kogeda. Ettevõttepraktikale eelnevalt saadakse praktilisi oskusi õppekeskkonnas läbi praktiliste tööde, mis tuginevad teoorias õpitule ja annavad esmased tööoskused, harjumused ja hoiakud, et praktilisel paremini toime tulla (Noorväli & Transtok, 2012).

Seega täidab praktika väga olulist rolli kutseõppeprotsessis. Kutseõppeasutuse seadus avab praktika mõiste järgmiselt: „Praktika on õppekava osa, mille ajal õpilane täidab töökeskkonnas juhendaja juhendamisel kindlate õpieesmärkidega töö- ja õppeülesandeid”. Praktika kinnistab teoreetilised teadmised ja annab tulevikus vajaminevaid oskusi, et toime tulla tööturul. Praktika on üks osa kutseõppe tasemeõppest, mille käigus täidab õpilane juhendaja juhendamisel töökeskkonnas kindlaks määratud tööülesandeid. Praktika koos õppekeskkonnas toimuva õppega moodustab poole kogu õppemahust. (Kutseõppeasutuse seadus, 2014, §30 (1, 2)). Lisaks kutseõppeasutuse seadusele reguleerivad praktika korraldust kolm määrust „Praktika korraldamise ning läbiviimise tingimused ja kord“, „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord“ ning „Kutseharidusstandard“. Kutseharidusstandard reguleerib kutseõppeasutuses ühtset tasemeõppe nõuete kogumit (Kutseharidusstandard, 2013, §1).

1.1.1 Praktikakorraldus kutsekoolides.

Praktikakorraldust kutsekoolides on põhjalikult käsitletud „Kooli praktikakorralduse käsiraamatus” (Noorväli & Transtok, 2012). Lisaks on Leisalu oma magistritöös 2009. aastal käsitlenud praktikakorralduse ja praktika juhendamise seotud teemasid. Käesolev peatükk annab üldise ülevaate praktikakorraldusest Eesti kutsekoolides.

Vastavalt määrusele nr 32 peab praktikakorraldus kutsekoolis tagama kõikidele õpilastele võimalused õppekavajärgse eesmärgistatud, juhendatud ning tagasisidestatud praktika läbimiseks asutuses või ettevõttes (Praktika korraldamise ning läbiviimise tingimused ja kord, 2013, §1 (2)).

Praktika läbimist võib jagada kolme peamisse etappi: praktikale eelnev periood, praktikaperiood, kui õpilane on ettevõttes, ja praktikale järgnev periood. Järgnevas tabelis (Tabel 1) on välja toodud ka peamised ülesanded, mida osapooled täidavad erinevates faasides (Advisio Consulting 2013).

Tabel 1. Praktikaprotsessi peamised etapid

PRAKTIKALE EELNEV PERIOOD	PRAKTIKAPERIOOD	PRAKTIKALE JÄRGNEV PERIOOD
Tööandja ja kutseõppeasutuse suhtlemine enne praktika algust	Praktikajuhendaja määramine ja vajalike ettevalmistuste tegemine	Kokkuvõtete tegemine ja õpiväljundite hindamine: <ul style="list-style-type: none"> • Suuline arutelu; • Dokumentide täitmine.
Praktikakoha leidmine: <ul style="list-style-type: none"> • Kool palub praktikakohta; • Õpilane kandideerib praktikale; • Ettevõtte otsib praktikante. 	Praktikandi saabumine: <ul style="list-style-type: none"> • Vestlus; • Ettevõtte tutvustus; • Töökorralduse tutvustus. 	Praktika kaitsmise komisjonis osalemine.
Praktikalepingu allkirjastamine: <ul style="list-style-type: none"> • Kool – õpilane – ettevõtte. 	Praktika teostamine juhendaja käe all	Parimate praktikantide värbamine: <ul style="list-style-type: none"> • Suveperioodiks; • Samaaegselt kooliga; • Peale kooli lõpetamist.

Noorväli ja Transtok (2012) on kirjeldanud praktika rolli kutseõppes põhjalikult oma käsiraamatus. Praktika käigus arendab õpilane lisaks erialastele oskustele veel üldpädevusi ja

enesekindlust. Oluline on praktika jooksul kriitiline eneserefleksioon, mis julgustab õpilast ennast veel rohkem täiendama. Lisaks eelpool nimetatule on praktilal veel eesmäärke, mille täitmine aitab kaasa õpilasel tulevikus toime tulla tööturul. Siinkohal võib välja tuua motivatsiooni suurenemise, oskuse oma aega planeerida, paraneb kandideerimisoskus, edukalt läbitud praktikad saab lisada tulevikus oma CV-sse. Praktika eesmärgid peavad olema saavutatavad, arvestades õpilase õpitaset ja teoreetilist ettevalmistust, need ei tohiks olla madalamad õppija oskustest ega ka liiga kõrged, et sellega pärssida õppija motivatsiooni. Praktika eesmärgid peavad olema reaalselt ka täidetavad (Noorväli & Transtok, 2012).

Praktikakeskkonnas peavad olema tagatud vajalikud vahendid ja kompetentne juhendaja, nende puudumisel ei ole võimalik läbida õpiväljundites kirjeldatud ja sihipärast praktikat. Praktika eesmärgid peavad olema aktsepteeritavad nii õpilase kui ka tema praktikakohapoolse juhendaja poolt. Praktika saab olla tulemuslik, kui õpilane on omandanud enne praktikale asumist teoreetilised teadmised, mis toetavad praktika eesmärkide ja väljundite saavutamist. Eesmärkidest arusaamisele aitab kaasa kolme osapoolle tõhus infovahetus, mis on piisav, et osapooled saaksid üheselt püstitatud eesmärgist aru. Praktika edukale läbimisele aitab ka kaasa pidev õpilase arengu märkamine ja hindamine, mille põhjal saab õpilane hinnata oma saavutusi ning seda millised eesmärgid on täidetud ja mida tuleb veel saavutada. Praktika võib lugeda edukaks, kui ettevõtte on rahul praktikandi tehtud tööga, õpilane on analüüsinud oma sooritust ja andnud tagasisidet ettevõttele ning praktika eel püstitatud eesmärgid on saavutatud (Noorväli & Transtok, 2012).

Praktikast saavad kasu kõik kolm osapoolt: õpilane, eeskätt uute teadmiste, suurenenud motivatsiooni ja kujunenud tööidentiteediga; mõlemad juhendajad on saanud reflekteerida oma tööd ja vajadusel seda parandada; kooli ja ettevõtte tegevussüsteemid on praktikalt saadud impulsside tulemusel teataval määral täiustunud. Eelpool kirjutatud kokku võttes võib öelda, et tulemusliku praktika jaoks on vaja kõikide osapoolte koostööd, mille põhieelduseks on omavaheline suhtlus nii praktikale eelneval perioodil, praktika käigus kui ka praktika lõpus. (Noorväli, 2009).

Kutsekoolide praktikakorraldus on kooliti erinev, kuid põhineb neljal riigi poolt kehtestatud dokumendil:

- 1) „Kutseõppeasutuse seadus“;
- 2) haridus- ja teadusministri 28. augusti 2013. aasta määrus nr 23 „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord“;

3) haridus- ja teadusministri 12. septembri 2013. aasta määrus nr 32 „Praktika korraldamise ning läbiviimise tingimused ja kord“;

4) Vabariigi Valitsuse 26. augusti 2013. aasta määrus nr 130 „Kutseharidusstandard“.

Kooli ülesandeks on vastutada praktikadokumentide loomise, ettevalmistamise ja täitmise eest, määrata õpilasele koolipoolne juhendaja, võimaldada teoreetiliste teadmiste omandamine ja tagada infovahetus kõigi osaliste vahel praktikaajal perioodil, praktika käigus kui ka selle lõpus (Noorväli & Transtok, 2012).

Samuti on kooli ülesandeks koostada igaks õppeaastaks praktikakorralduse kava, milles on märgitud praktikaperioodid ning mis on avalikustatud kooli kodulehel. Praktikakoha leidmine toimub kooli eestvedamisel õpilase, kooli ja praktikakoha koostöös. Praktikakohad ja -juhendajad määratakse jooksvalt õppeaasta jooksul. Praktikakoha vastavuse, et õpilasel oleks võimalik läbida õppekavas eesmärgistatud praktika, otsustab kool ja praktikakoha esindaja (Praktika korraldamise ning läbiviimise tingimused ja kord 2013, §2 (2, 3)). Praktikakoha sobivust hinnatakse „Ettevõtte hindamise vormi“ abil, mis on abiks koolile, et veenduda ettevõtte valmisolekus täita praktika eesmärgid ning tagada õppija ohutus.

Praktikandi ülesanneteks on aktiivne osalemine ettevõtte igapäevatoos, töötades ohutult ja säästlikult, rakendades ja kinnistades oma teoreetilisi teadmisi praktikas. Samuti omandades töö käigus uusi teadmisi ja võtteid töö tulemuslikuks tegemiseks, analüüsides oma sotsiaalseid oskusi ja isikuomadusi töökontekstis ning tulla toime probleemse olukorra lahendamiseks (Noorväli & Transtok, 2012).

Koolipoolse praktikajuhendaja ülesanneteks on tutvustada praktikandile praktikaga seotud dokumente ja aidata nende täitmisel, selgitada praktika eesmärgid, õpiväljundeid ja ülesandeid, tutvustada hindamispõhimõtteid. Praktikajuhendaja annab ülevaate võimalikest praktikakohtadest, hoiab kontakti õpilase ja ettevõttepoolse juhendajaga ja külastab ettevõtet vähemalt ühel korral perioodi jooksul, et jälgida praktika sihipärast toimumist, jagab tagasisidet ettevõttele edasiseks parendustegevuseks (Noorväli & Transtok, 2012).

Ettevõttepoolse juhendaja ülesanneteks on praktikaeesmärkidega tutvumine, praktikandi vastuvõtmine (ettevõtte, ohutusjuhendite ja töökorralduste tutvustamine), õpilase juhendamine, suunamine ja jälgimine praktikaeesmärkide saavutamisel. Ettevõttepoolne juhendaja annab jooksvat tagasisidet koolile ja osaleb õpilase hindamisel ning vajadusel teeb ettepanekuid parendustegevusteks. (Noorväli & Transtok, 2012).

Leisalu (2007) toob oma magistritöös välja eelmainitud praktikajuhendaja rollidele lisaks veel järgmised punktid:

1) aitab kohaneda töökeskkonnaga ja töö sisuga;

- 2) loob usaldusväärse, turvalise ja innustava õpikeskkonna;
- 3) on erialase töö õpetaja;
- 4) pakub praktikandile vajadusel uusi ideid ja ettetulevate olukordade lahendust variante;
- 5) aitab määratleda probleeme ja püstitada küsimusi;
- 6) vaidlustajana peab suunama mõtlema, arutlema ja tegelikke põhjuseid ning tagajärgi hindama;
- 7) on eeskujuks antud erialal;
- 8) julgustab praktikanti tema isiklikus ning tööalases arenguprotsessis (Leisalu, 2007).

Tuginedes eelpool kirjeldatule võib järeldada, et nii kooli- kui ka ettevõttepoolse praktikajuhendaja roll on väga oluline kutseõppesüsteemis. Praktikajuhendaja tööst võib sõltuda nii õpilase kutseoskuste kvaliteet kui ka õpilase areng ja enesehinnang.

1.1.2 Praktikadokumendid.

Järgnevas peatükis antakse ülevaade praktikakorraldust reguleerivatest dokumentidest ja nende olemusest. Praktika tulemuslikuks koordineerimiseks on loodud alusdokumendid, mille eesmärk on fikseerida osapoolte ülesanded (Noorväli & Transtok, 2012). Praktika kohustuslikud dokumendid on sätestatud Haridus- ja teadusministeeriumi määrusega nr. 23 „Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord”, mis on kehtestatud kutseõppeasutuse seaduse §20 alusel. Antud määruse §10 (1) loetleb dokumendid ja seletab lahti nende olemuse. Kohustuslikeks dokumentideks on praktikajuhend, praktikaleping, kooli praktikakorralduse kava, õpilase individuaalne praktikakava, praktikapäevik, praktikaaruanne ja praktika koondaruanne. Praktikajuhend on praktika eesmärgid, ülesandeid, juhendamist, hindamist ja tagasisidestamist hõlmav dokument kolmele osapoolle: õpilasele, kooli- ja ettevõttepoolsele juhendajale. Enne praktikale asumist sõlmitakse kolmepoolne kutseõppeasutuse seaduse §30 lõikes 3 sätestatud nõuetele vastav leping (lisa 1) kooli, õpilase ja ettevõtte vahel, kus määratakse ära praktika toimumise aeg (algus ja lõpp), täpsem korraldus ja poolte kohustused ning õigused. (Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord, 2013).

Kooli praktikakorralduse kava on koolis igaks õppeaastaks koostatav kava, milles määratakse kindlaks praktikaperioodid, praktikakohad- ja juhendajad. Praktikakorralduse

kava peab olema avalikustatud kooli kodulehel. Praktikale eelnevate toimingute hulka kuulub ka õpilase individuaalse praktikakava koostamine, mis koostatakse igal õppeaastal ja millega määratakse kindlaks praktikaperioodid. Juhendajad ja praktikakohad määratakse jooksvalt õppeaasta jooksul. Õpilase individuaalse praktikakavaga määratakse õpilase praktika eesmärgid, eeldatavad ülesanded, läbitud õpinguid ja kirjeldatakse praktika õpiväljundid. Antud dokument on praktikalepingu kohustuslik lisa. Õpilase praktikapäevik on dokument, mis sisaldab praktika käigus läbitava õppe sisu ja mahtu, praktikakohapoolse juhendaja igapäevast hinnangut ja praktika kokkuvõtvat hinnangut. Õpilase praktikaaruanne koostatakse õpilase poolt, et õppeprotsessi analüüsida ja hinnata, aruande juurde lisatakse praktikapäevik. Praktika koondaruanne koostatakse igal õppeaastal kooli poolt, et analüüsida õpilastelt ja praktikakohtadelt saadud tagasisidet, praktikakorralduse kava täitmist ja praktikatulemusi (Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord, 2013).

Lisaks eelpool kirjeldatud kohustuslikele dokumentidele on koolides kehtestatud praktika läbiviimise tingimuste ja korraga veel dokumente, mis tuleb täita praktika eest vastutavatel isikutel (tagasiside küsimustik, õpilaste praktikaeelne tööohutusala juhendamine, ettevõtte eelhindamise vorm). Dokumentide ülesehitus ja sisu on kooliti erinev, mistõttu on erinev ka info, mida nende abil kogutakse ja analüüsitakse (tagasiside küsimustik ja ettevõtte hindamise vorm).

1.1.3 Praktika hindamine.

Käesolev peatükk tutvustab praktika hindamisprotsessi ja seda, kuidas hindamine peaks toimuma vastavalt seadusandlusele ja koolide hindamisjuhenditele.

Kutseõppeasutuse seaduse §31 (1) toob välja hindamise kui õppeprotsessi osa, mille käigus antakse õiglane ja erapooletu hinnang õpilase omandatud kompetentside taseme vastavuse kohta õppekavas kirjeldatud õpiväljunditele (Kutseõppeasutuse seadus 2014, §31 (1)). Määrusele nr 24, §2 (2) „Kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem, õpiväljundite saavutatuse hindamise alused, hindamismeetodid ja -kriteeriumid ning hinnete kirjeldused” vastavalt on hindamise eesmärk ”õpilase arengu toetamine tagasiside abil ning usaldusväärse teabe andmine õpingute läbimise tulemuslikkuse kohta”. Samas määrus sätestab selle, et hindamisel eristatakse kahte peamist hindamist – kujundavat ja kokkuvõtvat (Kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem, õpiväljundite saavutatuse hindamise alused, hindamismeetodid ja -kriteeriumid ning hinnete kirjeldused, 2013). Kujundava hindamise eesmärgiks on õpilasele pideva tagasiside andmine, mis seejuures arendab ka õpilase

õppimisvõimet. Kokkuvõtva hindamise juures hinnatakse õpitu vastavust kavandatud õpiväljunditele (Põldma, 2013).

Hindamisprotsessi kaasatakse kõik kolm osapoolt: õpilane, kooli- ja praktikakohapoolsed juhendajad. Perioodi lõpus kogub kool tagasisidet õpilaselt, praktikakohalt ja koolist, et saadud tulemuste abil parandada praktikakorraldust. Kogutud tulemusi analüüsitakse ja koostatakse igal õppeaastal praktika koondaruanne (Praktika korraldamise ning läbiviimise tingimused ja kord 2013, §4). Ettevõttepraktika hindamine peab olema avatud ehk läbipaistev kõigile kolmele osapoolle. Kõik protsessis osalejad teavad, miks, mida ja millal hinnatakse, kes hindab ja kuidas hindamine toimub. Oluline on, et hindamisprogramm on osalistele teada enne õppe algust (Rekkor, 2011).

Praktika hindamise muudab keeruliseks asjaolu, et seadusandlus kohustab praktikat hindama kokkuvõtva numbrilise hindegä (Põldma, 2013). Praktika kokkuvõttev hinne kujuneb: 1) ettevõttepoolse juhendaja hinnangu; 2) praktikandi eneseanalüüsi ja hinnangu, mis kajastub praktika aruandes ja 3) koolipoolse juhendaja hinnangu õpiprotsessile ja õppekava täitmisele ning õpilase individuaalse arengu tulemusel (Kooli praktikakorralduse kava 2010).

Põldma on oma magistritöös välja toonud asjaolu, et praktika hindamine on keeruline ja õpilastel puuduvad eelteadmised, milliseid hindamiskriteeriumeid rakendatakse hindamisel. Õpilastel puudub arusaam enne ettevõttesse praktikale asumist, millist teadmiste taset temalt eeldatakse (Põldma 2013). Praktika hindamiskriteeriumid vajaksid tõenäoliselt muutmist, kuid see peab olema kolme osapoolle ühine eesmärk.

1.2 Varasemad uuringud

Eestis teadaolevalt sarnaseid koka- ja teeninduseriala kutseõppe õpilaste rahuloluuuringuid õppepraktikaga varasemalt tehtud ei ole. Kuid töö seisukohast on olulised varasemad nii õpilaste kui tööandjate rahulolu-uuringud. Käesolevas peatükis antakse ülevaade uuringute eesmärkidest ja peamistest tulemustest. Varasemalt on uuritud ettevõtete rahulolu kutsekooli lõpetanutega ja läbi on viidud kutseõppeasutuste vilistlaste uuring (Praxis 2012). Väljaspool Eestit läbiviidud sarnastest uuringutest osutus väljaavalitaks austraallaste uuring, kus on välja toodud ka käesolevas töös uuritud valdkonna õpilaste rahulolu tulemused.

Nestor ja Nurmela (2013) uurisid tööandjate rahulolu kutseharidusega. Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas hindavad tööandjad kutseharidusliku väljaõppe saanud töötajate vastavust töökohtadel nõutavaga ja koostööd kooliga. Ettevõtete uuringust selgus, et tööandjad on rahul õpilaste sooviga areneda ja nende õpivalmidusega. Kõige vähem ollakse rahul noorte hoiakute ja sotsiaalse küpsusega. Uuringust võib välja tuua ka ettevõtjate ja kooli vahelise koostöö vähesuse. 60% vastanutest ei nõustunud väitega, et koolipoolne praktikajuhendaja tunneb huvi õpilase käekäigu vastu. Ettevõtjate uuringu tulemusi kõrvutati vilistlasuuringuga, milles on nimetatud ühe keskse probleemina tööülesannete sobimatust õpituga, kuid tööandjate seisukoht on teistsugune. Enamik tööandjatest leidis, et ettevõtteid saavad pakkuda õpilastele sobivaid tööülesandeid. 78% vastanud tööandjatest nimetas praktikantide vastuvõtmist heaks võimaluseks uue töötaja leidmiseks ja väljakasvatamiseks (Nestor & Nurmela, 2013).

Vilistlaste uuringu eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas on aastatel 2008 – 2010 kutsehariduse omandanud isikud rahul koolist saadud ettevalmistusega, kuivõrd on haridus olnud abiks tööturule siirdumisel ning mil määral mängib selles rolli kutseõppe moodulipõhiste riiklike õppekavade reform. Uuringu peamised allikad olid Haridus- ja Teadusministeeriumi andmekogu kutseõppeasutuste lõpetajate tööle rakendumise kohta ning Praxis poolt vilistlaste seas korraldud küsitlusuuringu andmed, mida täiendasid intervjuud vilistlaste, kutseeksami vastu võtvate ekspertide ning haridusametnikega (Nestor 2012). Selle uuringu raames uuriti ka rahulolu praktikaga ja selle korraldusega.

Uuringust selgus, et valdav enamus vilistlastest leidis praktikakoha ise (77%). Määrav roll praktikakoha leidmisel oli tutvustel, mille kaudu õnnestus praktikale pääseda 42% vastanutest. 35% pidi praktikakoha leidma ise, võttes ühendust huvipakkuva tööandjaga. Koolilt said praktikakoha leidmisel abi ainult 13% vastanutest. Praktikakoha leidmine oli ka grupiti erinev, Tallinna koolide õpilased leidsid praktikakoha teistest sagedamini kooli kaudu või sooritasid selle oma töökohas. Samas Lõuna-Eesti koolide õpilased olid kõige aktiivsemad

ise huvipakkuva praktikakoha leidmisel. Kaks kõige kõrgema hinnangu saanud väidet (4,6 palli viiest) olid „praktikakohas oldi rahul minu suhtumisega töösse” ning „praktikakohas suhtuti minusse hästi”, millele vaid napilt jäi alla väide „praktikakohas oldi rahul minu tööoskustega” (4,5 palli). Positiivselt hinnati veel praktikakorralduse sobivust, nõustuti sellega, et praktikakohal pidi pingutama võrdselt tavatöötajatega ning ka väitega, et praktikast oli palju abi tööoskuste omandamisel. Peamine üles kerkinud teema oli raskused praktikakoha leidmisel, samuti soov saada selle otsimisel rohkem tuge kooli poolt (Nestor, 2012).

Lisaks Praxise vilistlaste uuringule on Eestis 2007. – 2008. aastal Helle Noorväli poolt doktoritöö raames läbi viidud uuring „Praktika arendamine kutsehariduses”. Selle töö ühe osana uuriti erinevate erialade õpilaste hinnanguid praktika tulemuslikkusele. Valimi suurus oli 155 õpilast ja tegemist oli põhikoolijärgsete õpilastega. Õpilaste ankeetküsitlus koosnes 26 küsimusest. Küsimused olid praktika kavandamise, korraldamise, samuti praktika vajalikkuse, motivatsiooni ja eesmärkide kohta. Uuringu tulemused olid järgmised (5-pallisel skaalal): 1) kooliti ja erialati esineb praktikakorralduses märgatavaid erinevusi; 2) alati ei ole tagatud praktika tulemuslikkus, kuna sageli tegeletakse ainult korralduslike küsimustega; 3) positiivsena võib välja tuua, et praktikamudelit on kaasajastatud, on mõistetud praktika vajalikkust õppija arengule ning tihenend on koolide ja ettevõtete vaheline koostöö; 4) ettevõttepoolsete praktikajuhendajate valmisolek nii praktika kavandamiseks, mõtestamiseks kui ka arendamiseks oli suhteliselt tagasihoidlik; 5) õpilaste poolt antud hinnang praktika tulemuslikkusele oli (3,26), kõige enam õppisid õpilased töökohal uusi töövõtteid (3,64), käsitsemata tehnoloogilisi seadmeid (3,46); 6) kõige vähem õpiti leidma informatsiooni tööalaste probleemide lahendamiseks (2,87), lugema ja mõistma tööalaseid instruksioone (2,99); 7) õpilaste hulgas läbi viidud küsitlus näitas, et õpilased hindasid praktikaga rahulolu suhteliselt kõrgeks: väga rahule jäi 57,8% õpilastest, 34,4% jäi pigem rahule ja üldse ei jäänud rahule 10 õpilast (Noorväli, 2009).

1999 – 2001 auditeeris riigikontrolli tulemusauditi osakond kutseõppasutuste praktikakorraldust, mille käigus küsitleti kokku 328 õpilast. Tulemustest võib välja tuua, et 97% õpilastest peab praktikat vajalikuks, 41% õpilastest on leidnud praktikakoha ise või läbi tuttavate, 38% leidis praktikakoha iseseisvalt, ilma kõrvalise abita, 14% suunati kooli poolt praktikale. Ettevõttepraktika käigus õppis juurde uusi oskusi 98% vastanutest. Küsimusele, kas koolipoolne juhendaja külastas ettevõtet praktika perioodi jooksul, vastas 55% õpilastest eitavalt. Riigikontrolli küsitlus näitas, et 28% ettevõttepoolsetest juhendajatest polnud teadlikud praktika eesmärkidest, 32% vastanutest ei teadnud eriala ülesehitusest ega õpitud oskustest midagi (Tamm, 2002). Eelmainitud uuring on küll läbi viidud ca 15 aastat tagasi,

kuid samad probleemid on tulnud välja uuesti ka hilisemas uuringutes. Seega pole reformid kutsehariduses rakendunud täiel määral, kuna sarnased probleemid korduvad.

Sarnaseid kutsekoolide vilistlaste rahuloluuuringuid on viidud läbi ka näiteks Austraalias. Seal viiakse regulaarselt läbi uuringuid õpitulemustega rahulolu kohta Austraalia kutseõppesüsteemis. Osalenutel paluti hinnata enda rahulolu erinevate kutseõppega seotud aspektidega: õpetamine, hindamine ning üldised oskused ja õpikogemus. Tegemist on iga-aastaselt läbiviidava kutseõppe lõpetanute uuringuga. Uuringu ülesandeks oli koguda informatsiooni lõpetanute tööhõive ja praktilisel väljaõppel osalemise kohta, väljaõppe seotuse kohta nende tulevase tööga, edasiõppimisplaanide või nendest loobumise kohta, samuti kutseõppega rahulolu kohta (Fieger 2012). Uuringu eesmärgiks oli hinnata kutseõppe kvaliteeti, samuti aitab selline uuring hinnata Austraalia kutseõppe reformide tulemuslikkust. Uuring viiakse läbi aasta jooksul pärast kooli lõpetamist. Tegemist on suuremahulise uuringuga, näiteks 2008. aastal saadeti välja üle 100 000 küsimustiku, millest laekus tagasi üle 39 000 (37%). Uuringus osalesid juhuslikult valitud kutseõppe lõpetanud isikud. Uuringu kokkuvõttest selgus, et näiteks toitlustus- ja majutuseriala lõpetanud olid uuritud valdkondades (õpetamine; hindamine; üldised oskused ja õpikogemus) pigem rahul. Viie palli skaalal oli keskmine hinnang vastavalt 4,37, 4,16 ja 3,85. Üldine rahulolu oli samuti kõrge (4,23). Kõige madalamalt hinnati üldisi oskusi ja õpikogemust (3,85). Ka teistel erialadel olid tulemused sarnased ja kõige madalamalt hinnati üldisi oskusi ja õpikogemust. Samuti tuli uuringust välja see, et üldine rahulolu jäi kõrgeima ja madalaima hinnangu saanud valdkondade vahele kõikidel uuritud erialadel (13). See võib olla tingitud sellest, et uuringus osalenud panid omavahel kokku nii kvaliteedihinnangu kui ka kooliga rahulolu ja kujundasid seeläbi oma üldise rahulolu hinnangu. Erinevused keskmistes hinnangutes olid kõigi uuritud erialade ja valdkondade vahel väikesed. Uuringu tulemused soovitatakse avalikustada, et nende abil saaksid tulevased kutsekoolide õpilased kujundada oma kooli- ja erialavalikuid (Misco&Priest, 2009; Wang-Sheng Lee, Polidano, 2010)

Läbi on viidud uuringuid ettevõtete ja õpilaste seas, kuid saadud tulemused on tihti peale jäänud vaid paberitele ja neis välja tulnud probleemid korduvad ning kajastuvad taaskord uutes uurimistulemustes. Käesolevas töös kasutatavate uuringute kokkuvõtteks võib välja tuua mõned läbivad kitsaskohad praktikakorralduses. Esiteks leiavad praktikakoha õpilased ise ja saavad selleks koolist vähest abi. Teiseks külastab koolipoolne praktikajuhendaja ettevõtteid harva.

2 Uurimistöö metoodika

2.1 Uurimistöö eesmärk, uurimisküsimused ja teema valiku põhjendus

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli uurida kahe Eesti kutsekooli koka- ja teeninduseriala õpilaste rahulolu erialapraktikaga. Uurimustöö eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kvantitatiivne uuring. Kvantitatiivse uuringu kasuks otsustati, et saada arvulisi hinnanguid ja võrreldavaid tulemusi. Uurimustöö eesmärgist lähtuvalt püstitati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kuidas hindavad kutsekoolide õpilased rahulolu praktikaga erinevatest praktikakorraldusega seotud aspektidest?
- 2) Kas õpilaste rahuloluhinnangud kooli- ja ettevõttepraktikaga on oluliselt erinevad eriala, soo ja kooli kaupa?
- 3) Milliseid motivatsioonitegureid hindavad õpilased oluliseks ettevõttepraktikal osalemisel?
- 4) Milliseid praktikajuhendaja/koordinaatori kohustuslikke tööülesandeid ei täideta õpilaste hinnagul kahe kooli võrdluses?

Uurimistöö teema valiti sellepärast, et sarnast uuringut antud valdkonna õpilastega pole teadaolevalt läbi viidud ja publitseeritud kujul avaldatud. Välistatud ei ole, et selliseid uuringuid ei oleks Eestis tehtud, kuid töö autoril ei õnnestunud leida ühtegi sellekohast viidet. Koolid uurivad õpilaste rahulolu praktikaperioodi lõpus läbi hinnagulehtede, mis on kooliti erinevad ja kohati vähe informatiivsed. Suuremahulisem uuring on läbi viidud 2008 – 2010 kutsekoolide vilistlaste peal, mille käigus uuriti rahulolu praktikaga (Nestor, 2012). Käesoleva töö üheks lisaeesmärgiks on välja selgitada, kas vilistlasuuringus välja toodud probleemid peegelduvad ka käesolevas uuringus ja samuti võrrelda töö tulemusi varasemate uuringutega nii Eestis kui välismaal.

2.2 Valimi kirjeldus

Käesoleva uurimistöö valimi moodustavad kahe Eesti kutsekooli (Tartu Kutsehariduskeskus, Tallinna Teeninduskool) koka- ja teeninduseriala õpilased, kes õpivad majutuse ja toitlustuse riikliku õppekava alusel 2014/2015 õppeaastal. Mugavusvalimisse kaasati teise ja kolmanda kursuse õpilased. Planeeritud valimis suurus oli 120 õpilast (esialgselt oli planeeritud 60 õpilast kummastki koolist). Andmestikku kaasati 114 õpilast, kes

olid küsimustiku täitnud nõuetekohaselt. Vastanutest 37 (32%) õpilast oli Tallinnast ja 77 (68%) Tartust. Koka eriala õpilasi oli 61 (54%) ja toitlustusteeninda eriala õpilasi 53 (46%). Meessoost vastajaid oli 38 (33%) ja naissoost 76 (67%) õpilast. Kõige noorem vastaja oli 17-aastane ja kõige vanem 26-aastane, keskmine vanus oli 18,7 aastat, 18-19 aastaste osakaal kõigist vastanutest oli 75%. Koolide külastus ja õpilase küsitlemine viidi läbi märtsis 2015 töö autori poolt vahetu kontaktina kooli tundide raames.

2.3 Mõõtevahendid

Empiiriliste andmete kogumiseks kasutati kvantitatiivse uurimismeetodina ankeetküsimustikku (lisa 2), mis sisaldab 55 põhiküsimust ja lisaks 7 taustaküsimust. Põhiküsimused on kolme tüüpi:

- 1) Likerti skaalal põhinevad rahuloluküsimused (14 küsimust). Küsimused K1 – K14 hindasid õpilaste rahulolu praktikakorralduse ja praktikajuhendajaga;
- 2) Binaarsel skaalal põhinevad küsimused K15 – K52 (38 küsimust), mis omakorda jaotati kolme alagruppi (praktika hindamisega seotud küsimused, õpilaste motivatsiooniga seotud küsimused ning praktikajuhendaja tööga seotud küsimused);
- 3) Avatud küsimused K53 – K55 (3 küsimust), millega anti õpilastele võimalus avaldada oma arvamust praktikakorraldusest, ideaalsest praktikast ja isiklikust arengust.

Küsimustiku koostamisel ja skaalade väljatöötamisel kasutati teose „Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes” abi (Õunapuu, 2014). Küsimustik koostati põhimõttel, et võimalikult süsteemselt koguda informatsiooni õpilaste rahulolu kohta praktikakorraldusega. Küsimustik on koostatud töö autori poolt, eeskujuks on kasutatud varasemaid heakskiidetud ja riiklikul tasemel läbi viidud rahulolu-uuringuid: kutseõppeasutuste vilistlaste uuring (Praxis, 2012); õppepraktika korraldus kutseõppeasutustes (Riigikontroll, 2002). Küsimusi kohandati ja täiendati vastavalt vajadusele. Koostamisel lähtuti töö eesmärgist, uurimisküsimustest ja kutsehariduse praktikakorraldust reguleerivatest seadustest ning määrustest, samuti koolide õppekavadest ja muudest praktikakorraldust reguleerivatest dokumentidest.

Küsimustiku täitmiseks paluti õpilastel mõelda kõigi läbitud praktikate peale ja kujundada koondarvamus. Küsimustiku täitmise ajakuluks planeeriti 20 minutit, mis osutus piisavaks.

2.3.1 Andmete kogumise ja analüüsi etapid.

Empiiriliste andmete kogumine toimus etapiviisiliselt. Andmete kogumise ja analüüsimise etapid on esitatud kokkuvõtvalt tabelis 2.

Tabel 2. Empiiriliste andmete kogumise ja analüüsimise etapid.

##	Etapp	Tegevus
1	Küsimustiku koostamine	Tutvumine varasemate uuringute, seadusandluse ja muude praktikakorraldust käsitlevate dokumentidega ning nende abil sobilike küsimuste väljatöötamine.
2	Koolidega kontakteerumine	Koolidest nõusoleku saamine küsitluse läbiviimiseks.
3	Küsitluse läbiviimine	Töö autor viis küsitluse läbi, külastades isiklikult koole ja tunde.
4	Kogutud andmete struktureerimine	Vastuste kandmine Exceli tabelisse ja avatud vastuste transkribeerimine.
5	Andmete analüüs	Andmete analüüs ja töötlemine programmiga SPSS 22.
6	Järelduste tegemine	Töös kogutud andmete põhjal järelduste tegemine.

Ankeetküsimustiku eesmärk oli teada saada, milline on õpilaste rahulolu kooli- ja ettevõttepraktikaga üldiselt, samuti uurida praktikakoordinaatori (juhendaja) rolli ja õpilaste motivatsiooni. Küsimustikule vastamine oli anonüümne ning vastuste töötlemisel ja tulemuste avaldamisel ei seostata õpilaste andmeid ega kooli nime.

2.4 Andmete analüüs

Käesolevas töös on analüüsitavateks empiirilisteks andmeteks õpilaste poolt täidetud küsimustike vastused. Küsimustikud nummerdati, et oleks võimalik vajadusel algandmete juurde tagasi pöörduda. Küsimuste vastused kanti numbriliste väärtustena Exceli tabelisse. Rahuloluküsimused kodeeriti 5 palli skaalal, kus 5 vastas „Olen täiesti rahul“ ja 1 „Pole üldse rahul“. Binaarsete küsimuste vastused kodeeriti vastavalt 1-Ei, 2-Jah. Samuti kodeeriti taustaküsimused numbrilise väärtusega. Andmete töötlemisel kasutati programmi IBM SPSS Statistics 22. Valimi kirjeldamiseks ja tulemuste illustreerimiseks kasutati kirjeldavat statistikat. Tulemuste töötlemiseks kasutati sagedustabeleid ja graafikuid. Kuna tegemist on

järjestus- ja binaarsete tunnustega, siis hüpoteeside kontrollimiseks kasutati mitte-parameetrilisi teste: Mann-Whitney U-testi ja Hii-ruut-testi. Reliaabluse kontrolliks kasutati Cronbach'i α . Rahulolu küsimuste reliaablus oli $\alpha=0,73$ ja binaarsete küsimuste korral $\alpha=0,69$ (lisa 9 ja 10).

3 Uurimistulemused ja arutelu

3.1 Tulemused

Uurimistulemused on esitatud alljärgnevalt kolme alapeatükina. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade rahuloluküsimuste vastuste analüüsi tulemustest erialade, soo ja koolide lõikes.. Teises peatükis analüüsitakse binaarseid küsimusi koolide lõikes, mis on jaotatud kolme kategooriasse (motivatsiooniga seotud, praktika hindmisega seotud ja praktikajuhendaja tööga seotud). Kolmandas alapeatükis on põgusalt analüüsitud ka avatud küsimusi, kuid töö piiratud mahu tõttu ei ole kõiki vastuseid statistiliselt analüüsitud ning välja on toodud korduvad arvamused ja huvitavamad vastused.

3.1.1 Õpilaste üldine rahulolu.

Õpilased hindasid üldist rahulolu 14 küsimusega (K1 – K14) 5 palli skaalal (5 – olen täiesti rahul, 4 – olen pigem rahul, 3 – nii ja naa, 2 – pigem ei ole rahul, 1 – pole üldse rahul). Tulemused on toodud tabelis 3. Tulemuste ülevaatlikuks esitamiseks on toodud väidete hinnangute keskmised ja standardhälve

Tabel 3. Õpilaste üldine rahulolu (5 palli skaalal keskmistatud tulemused)

Küsimused	Keskmine hinnang	Standard hälve
Kuivõrd olete rahule jäänud praktikakoondhindega (praktika sooritamine, aruanne ja kaitsmine)	4,4	0,7
Kuivõrd olete rahul kutseõpetajate erialaste teadmistega?	4,4	0,7
Kuivõrd olete rahul ettevõttes toimunud praktikaga?	4,4	0,7
Kuivõrd jäite rahule läbitud praktika töögraafikuga?	4,3	0,8
Kuivõrd olete rahul ettevõttepoolse juhendaja hindamisega?	4,3	0,9
Kuivõrd olete rahul praktikajuhendaja (otsene juhendaja praktikakohas) juhendamisega?	4,3	0,8
Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga?	4,2	0,9
Kuivõrd olete rahul oma erialaste praktiliste oskustega?	4,2	0,6
Kuivõrd olete rahul praktika eesmärkide täitmisega?	4,0	0,7
Kuivõrd olete rahul koolis toimuvate erialaste praktiliste tundidega?	4,0	0,8
Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega?	4,0	1,0
Kuivõrd hindate oma rahuolu koolis toimuvate erialaste teoreetiliste tundidega?	4,0	0,7
Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?	3,8	0,8
Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega?	3,7	1,0
Üldine keskmine hinnang	4,1	

Tulemustest selgus, et üldine rahulolu praktikaga on küllaltki kõrge (hinnete kogukeskmine 4,1). Sarnane tulemus (4,23) selgub ka Austraalia kutsehariduse tootlustus- ja majutuseriala õpilaste rahulolus (Misco&Priest, 2009; Wang-Sheng Lee, Polidano, C., 2010). Kõige kõrgemalt hinnati rahulolu praktika koondhindega (4,4) ning kõige madalamalt hinnati rahulolu koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamise (3,7). Teistest madalamalt hinnati ka rahulolu koolis toimunud praktikatega (3,8).

Vastavalt uurimisküsimusele 2 vaadati kas rahulolu hinnangutes on soo- ja koolipõhiseid ning erialavalikust tulenevaid erinevusi. Gruppide võrdluseks kasutati Mann-Whitney testi, kus nullhüpoteesiks on ühtlane jaotus ning testiga otsiti gruppide vahel statistiliselt olulist erinevust. Nullhüpoteesi kinnitamise olulisusnivoo on 0,05 (oluline erinevus, kui $p\text{-value} < 0,05$).

Selgus, et vastuste statistiliselt oluline erinevus jaotumine tuli esile sugudepõhiselt kahe küsimuse korral (lisa 3): 1) Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga? ($p=0,019 < 0,05$) ja 2) Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega? ($p=0,039 < 0,05$).

Tabel 4. Sugudevahelised erinevused

Küsimus	Vastuse variant	Sugu			
		Naine		Mees	
		Vastuste arv	%	Vastuste arv	%
Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga?	Pole üldse rahul	1	1%	0	0%
	Pigem ei ole rahul	4	5%	1	3%
	Nii ja naa	12	16%	5	13%
	Olen pigem rahul	29	38%	7	18%
	Olen täiesti rahul	30	39%	25	66%
Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega?	Pole üldse rahul	0	0%	2	5%
	Pigem ei ole rahul	7	9%	5	13%
	Nii ja naa	6	8%	6	16%
	Olen pigem rahul	35	46%	16	42%
	Olen täiesti rahul	28	37%	9	24%

Sugude lõikes on õpilaste hinnangud oluliselt erinevalt jaotunud, samas nii meessoost kui naissoost õpilastest on vähemalt 60% oma eriala valikut ja praktika pikkust pigem positiivselt või täiesti positiivselt hinnanud (tabel 4). Ülejäänud väidete (küsimused K1-K14) puhul meeste ja naiste vahel olulist erinevust hinnangutes ei olnud.

Tabel 5. Koolidepõhised erinevused

Küsimus	Vastuse variant	Kool			
		Tartu Kutsehariduskeskus		Tallinna Teeninduskool	
		Vastuste arv	%	Vastuste arv	%
Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?	Pole üldse rahul	1	1%	0	0%
	Pigem ei ole rahul	8	11%	4	12%
	Nii ja naa	4	5%	7	21%
	Olen pigem rahul	52	68%	22	65%
	Olen täiesti rahul	11	14%	1	3%
Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori /juhendaja juhendamise	Pole üldse rahul	1	1%	0	0%
	Pigem ei ole rahul	14	18%	2	5%
	Nii ja naa	19	25%	3	8%
	Olen pigem rahul	28	37%	18	49%
	Olen täiesti rahul	14	18%	14	38%

Koolipõhine oluline erinevus hinnangutes (lisa 4) tuli Mann-Whitney testiga välja kahe küsimuse puhul, mis on esitatud tabelis 5. Küsimuse „Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?“ vastustest selgus, et Tartu õpilaste täieliku rahulolu protsent on oluliselt kõrgem ($p\text{-value}=0,038<0,05$). Teise küsimuse puhul „Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamise“, on näha Tallinna õpilaste oluliselt suuremat rahulolu ($p\text{-value}=0,001<0,05$).

Tabel 6. Erialadevahelised erinevused

Küsimus	Vastuse variant	Erialad			
		Kokaõpilased		Teenindusõpilased	
		Vastuste arv	%	Vastuste arv	%
Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamise	Pole üldse rahul	0	0%	1	2%
	Pigem ei ole rahul	7	11%	9	17%
	Nii ja naa	7	11%	15	29%
	Olen pigem rahul	30	49%	16	31%
	Olen täiesti rahul	17	28%	11	21%
Kuivõrd olete rahul koolis toimuvate erialaste praktiliste tundidega?	Pole üldse rahul	0	0%	0	0%
	Pigem ei ole rahul	3	5%	5	9%
	Nii ja naa	6	10%	7	13%
	Olen pigem rahul	32	52%	32	60%
	Olen täiesti rahul	20	33%	9	17%

Erialadevahelises võrdluses (lisa 5) on olulisustõenäosus ühel küsimusel alla 0,05 ja teise küsimuse puhul piiripealne ($p\text{-value}=0.051$) (tabel 6). Mõlema küsimuse puhul on märgata kokaõpilaste suuremat rahulolu praktikakoordinaatori juhendamisega ja koolis toimuvate praktiliste tundidega.

3.1.2 Binaarsed küsimused.

Binaarsetele küsimustele antud vastuste analüüsimisel kasutati hii-ruut testi (*non-parametric test chi-square*), et teada saada, kas jah-ei-vastuste osakaalud on oluliselt erinevad.

Gruppidevaheline võrdlus viidi binaarsete küsimustega läbi ainult koolidepõhiselt, kasutades kahe tunnuse sagedustabelis hii-ruut testi statistiliselt olulise sõltuvuse määrajana. Eeldades, et nullhüpoteesiks on ühtlane jaotus, püütakse χ^2 testi abil leida ühtlasest jaotusest oluliselt erinevat jaotust vastuste vahel. Nullhüpoteesi ümberlükkamiseks kasutab autor olulisusnivood 0,05 (ümberlükkamiseks peab olulisustõenäosus olema $< 0,05$ (olulisusnivoo)).

Kuue küsimuse puhul selgus, et olulisustõenäosus on väiksem kui 0,05, üks küsimus oli piiripealne ($p\text{-value}=0,051$).

K15- Kas Teid on kaasatud praktika hindamisprotsessi? ($p\text{-value}=0,051$)

K16- Kas peale igat praktikat olete koostanud praktikaaruande? ($p\text{-value}=0,001$)

K17- Kas peale igat praktikat on toimunud kaitsmine? ($p\text{-value}=0,001$)

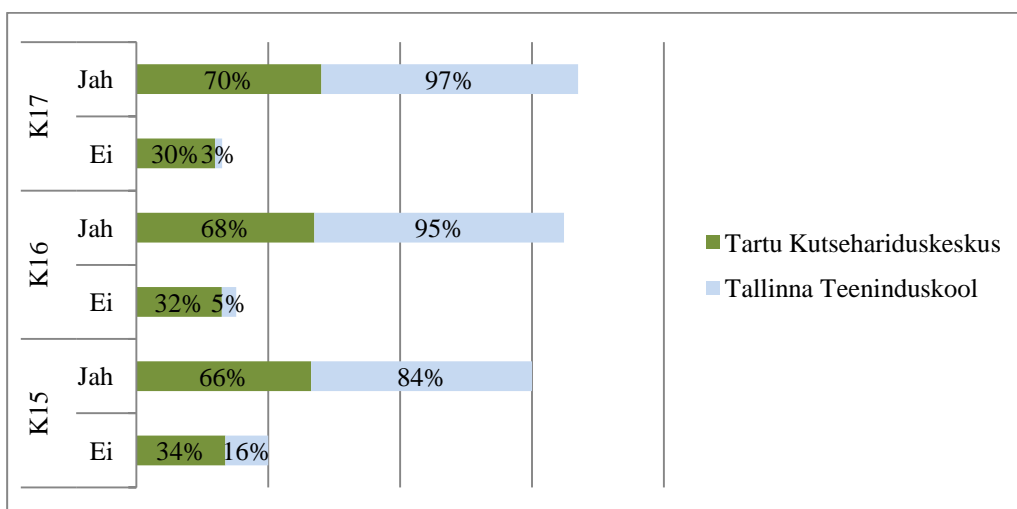
K26- Kas Teile on koostatud individuaalne praktikakava? ($p\text{-value}=0,072$)

K51- Kas enne praktikaperioodi algust instrueeriti Teid töötervishoiu ja tööohutuse alasel? ($p\text{-value}=0,022$)

K52- Kas enne praktikaperioodi algust koguti allkirjad Teilt instrueerimise kohta? ($p\text{-value}=0,011$).

Analüüsimiseks grupeeriti küsimused K15-K52 kolme erinevasse kategooriasse: hindamisega seotud küsimused joonisel 1, K15-K17 koolipoolse praktikajuhendaja (koordinaatori) tööga (K20, K26, K27, K44-K52) joonisel 2 ja õpilaste motivatsiooniga seotud küsimused (K35 – K43) joonisel 3.

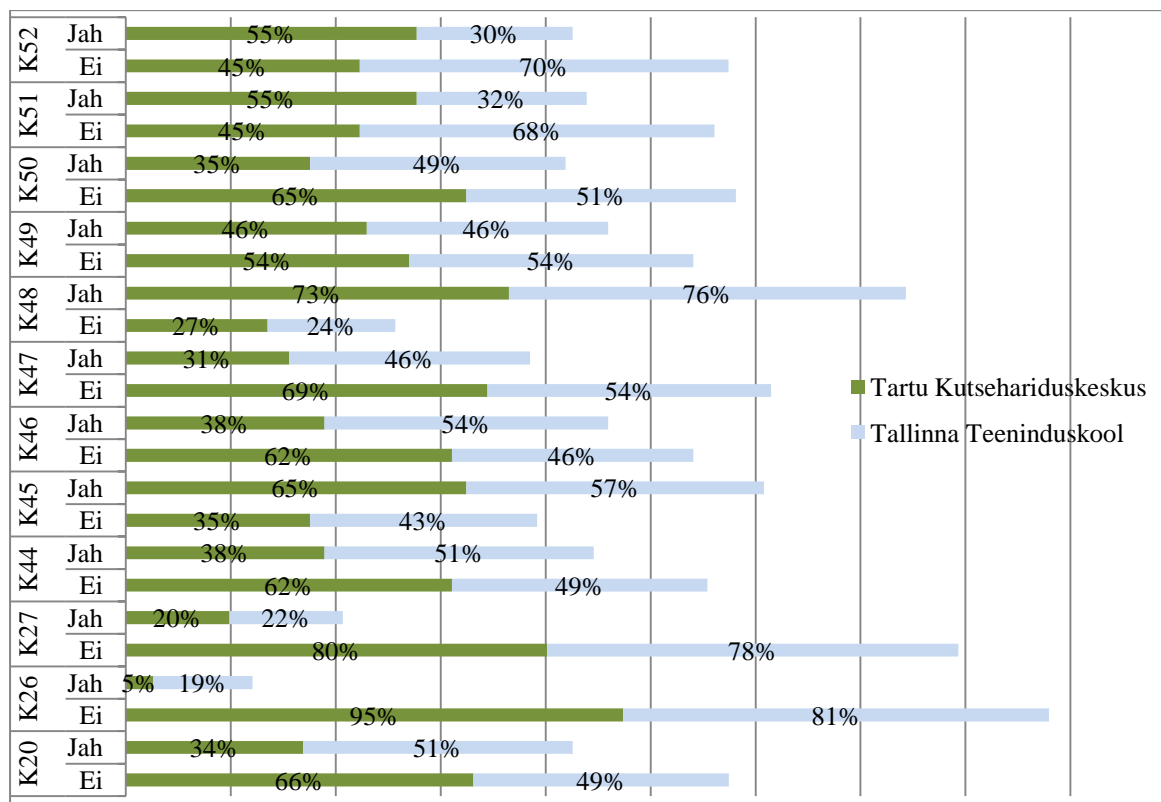
Parema mahutavuse jaoks on küsimused toodud lisa 2, graafikul on näidatud vaid küsimuste numberid. Alljärgneval joonisel on välja toodud õpilaste vastuste võrdlus praktika hindamisega seotud küsimustele. Tulemusi on võrreldud koolidepõhiselt.

Joonis 1. Hindamisega seotud küsimuste võrdlus

Hindamine on üks oluline osa praktika protsessis ja antud töös uuriti seda kolme küsimuse K15 – K17 abil. Küsimustega sooviti teada saada, kas õpilasi on kaasatud hindamisprotsessi, kas praktikant on koostanud peale praktikat praktikaaruande ja kas peale igat praktikaperioodi on toimunud praktika kaitsmine. Hindamisega seotud küsimuste tulemustes (joonis1) selgus, et kõigi kolme küsimuse puhul esineb õpilaste poolt eitavalt vastatud vastuseid. Enime eitavaid vastuseid on andnud Tartu Kutsehariduskeskuse õpilased.

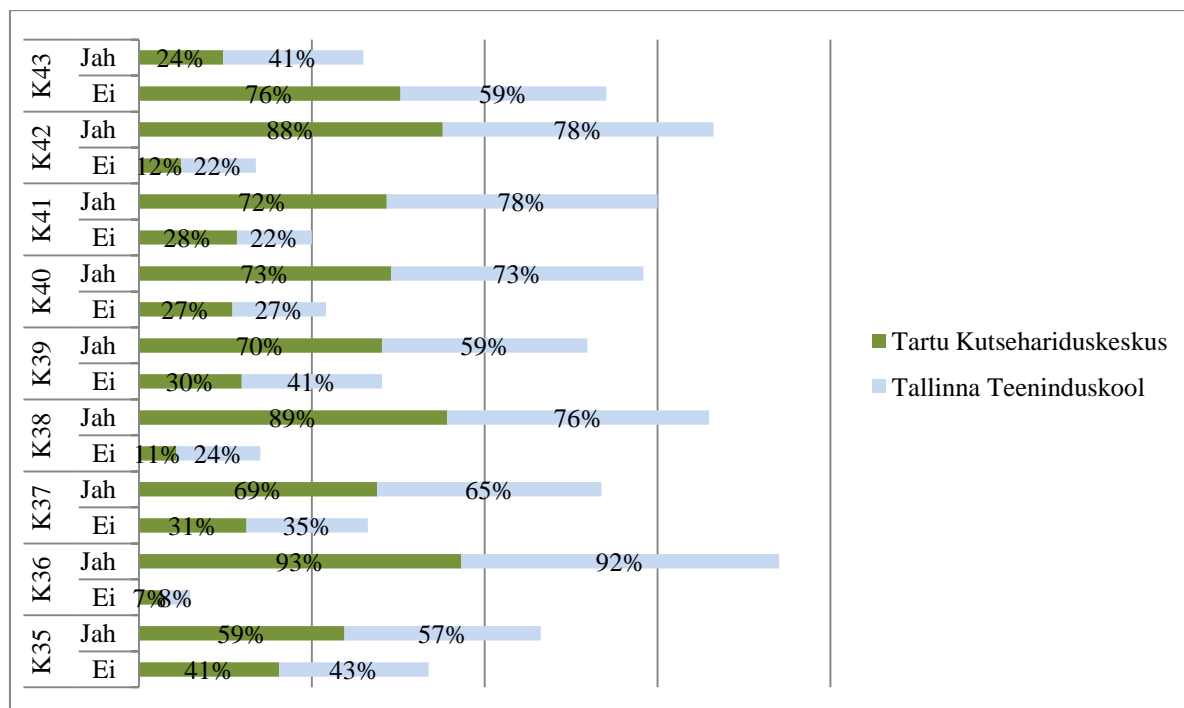
Järgneval joonisel 2 on välja toodud õpilastepoolne hinnang (K20-K34 lisa 2) praktika-koordinaator/juhendaja juhendamisele.

Joonis 2. Õpilaste hinnangud koolipoolse juhendaja tööülesannete täitmisele

Praktikakoordinaatori/juhendaja peamine eesmärk on hõlbustada õpilase praktikale minemist, seal viibimist ja perioodi lõpus hindamist. Joonisel 2 on välja toodud õpilaste hinnang koolipoolse juhendaja ülesannete täitmisele. Tulemuste põhjal on näha, et mitmel juhul jäetakse oma tööülesanded täitmata. Selgus, et statistiliselt oluliselt erinev tulemus koolide vahel ($p\text{-value} < 0,05$) on kolme küsimuse puhul, K26 - Kas Teile on koostatud individuaalne praktikakava ($p=0,020$); K51 - Kas enne praktikaperioodi algust instrueeriti Teid töötervishoiu ja tööohutuse alasel ($p=0,022$); K52 - Kas enne praktikaperioodi algust koguti allkirjad Teilt instrueerimise kohta ($p=0,011$), teiste küsimuste statistilised erinevused on välja toodud lisa 7.

Õpilaste motivatsiooniga seotud küsimuste (lisa 8) vastuste analüüsil selgus, et ükski vastus ei ole koolide võrdluses statistiliselt oluliselt erinevalt hinnatud. Järgneval jooniselt (joonis 3) on näha õpilaste poolt valitud motiveerivad ja mitte motiveerivad tegurid.

Joonis 3. Õpilasi motiveerivad tegurid

Motiveerivatest teguritest olulisemateks peeti meeldivat kollektiivi, saadavaid praktilisi oskusi, paindlikku töögraafikut, praktikabaasi head asukohta ja head juhendajat.

3.1.3 Avatud küsimuste vastuste analüüs.

Lisaks kvantitatiivsetele küsimustele oli käesolevas uurimuses õpilastele antud võimalus vastata ka avatud küsimustele. Kahte neist küsimustest K33 ja K34 oli võimalus lisaks jah ja ei valikule kommenteerida ja kolmele küsimusele oodati õpilase lühiarvamust.

K33-Kas Teil on seatud endale eesmärgid seoses valitud erialaga? Millised? Korduvalt tõid õpilased välja, et soovivad luua enda ettevõtte, töötada välismaal antud erialal või soov kool lõpetada. Vastustest tuli välja ka soov õppida midagi muud, kuna ei olda rahul õpitava erialaga.

K34-Kas Teile on usaldatud rohkem ülesandeid, kui õppekava ette näeb? (inventuuril osalemine, kauba tellimuste koostamine, võetud arvesse ettepanekuid roogade valmistamisel, jne.)? Millistega?

Kõige rohkem tõid õpilased välja, et on osalenud inventuuride tegemisel, kauba vastuvõtmisel, tellimuste koostamisel, ettevõttes võeti arvesse õpilaste ettepanekuid päevapraadide valmistamiseks.

K53-Kirjeldage oma nägemust ideaalsest praktikast?

Kõige rohkem pidasid õpilased vajalikuks ideaalsel praktikal osalemiseks head ja sõbralikku meeskonda, mõistvat juhendajat, kes on huvitatud praktikandi käekäigust ning et ettevõttes arvestatakse nendega kui võrdsete töötajatega. Õpilased ootavad, et neile usaldatakse rohkem ülesandeid kui ainult hakkimine, koorimine ja nõudepesu. Ideaalseks praktikas peeti ka seda, kui õpilane saab mingitki tasu praktikal tehtava töö eest.

K54- Palun kirjutage, mida peaks muutma praktika korralduses?

Ühe kooli õpilaste vastustest tuli välja nende soov käia rohkem ettevõttepraktikatel. Lisaks märgiti vajadust abi järgi praktikakoha leidmisel, konkreetsemat juhendite olemasolule ning ettevõtete suhtumist praktikanti kui tulevasse töölisse, mitte kui tasuta tööjõusse.

K55- Mida peate veel oluliseks enda erialasel arendamisel?

Kõige populaarsemad vastused antud küsimusele olid kiiruse ja täpsuse arendamine. Märgitud on veel ajaplaneerimise ja rahvustoitude tundma õppimise vajadust.

3.2 Arutelu

Käesoleva töö sissejuhatavas osas oli püstitatud neli uurimisküsimust.

Esimene uurimisküsimus: kuidas hindavad kutsekoolide õpilased rahulolu praktikaga erinevatest praktikakorraldusega seotud aspektidest?

Analüüsides õpilaste üldist rahulolu (tabel 3) selgus, et kõige vähem oldi rahul koolis toimunud praktikatega ja koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega. Kõige rohkem jäid õpilased rahule praktika koondhindega, kutseõpetaja erialaste teadmistega ja ettevõtetes toimunud praktikatega. Samuti oldi enamasti rahul oma erialavalikuga ja erialaste praktiliste oskustega. Üldine hinnang rahulolule praktikaga oli kõrge (2/3 vastanutest olid kas täiesti rahul või pigem rahul). Sarnasele tulemusele jõudis ka Noorväli oma doktoritöös 2009. aastal, kus väga rahule jäid praktikaga üle poolte vastanutest ja pigem rahule rohkem kui kolmandik vastanutest (Noorväli, 2009).

Teine uurimisküsimus: kas õpilaste rahuloluhinnangud kooli- ja ettevõttepraktikaga on oluliselt erinevad eriala, soo ja kooli kaupa?

Uurides õpilaste rahulolu soopõhiselt (tabel 4), selgus, et kõige suuremad statistilised erinevused on õpilaste hinnangul rahulolus eriala valikuga. Meessoost vastajad olid oma erialavalikuga rohkem rahul kui naised. Statistilised erinevused tulid välja ka rahulolus praktikaperioodi pikkusega, kus rahulolu oli naiste hulgas suurem.

Statistilised erinevused tulid välja ka koole omavahel võrreldes (tabel 5), kust selgus, et ühe kooli õpilaste rahulolu koolis toimunud praktikaga oli suurem kui teises koolis. Selle põhjuseks võib olla koolide erinev praktikakorraldus. Tartu Kutsehariduskeskuses on õpilased rohkem koolipraktikal kui teises, kuna kooli praktikabaas on suurem. Samuti tuli statistiliselt oluline erinevus ühe kooli kasuks välja rahulolus koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega, kus täiesti rahul või pigem rahul oli enamus vastanutest. Erinevuse põhjus võib seisneda selles, et Tartu Kutsehariduskeskuses on olemas praktikakoordinaator ja Tallinna Teeninduskoolis juhendab õpilasi vastava eriala kutseõpetaja. Koordinaatori ülesanne on juhendada ja koordineerida terve osakonna õpilasi ja praktikaid, samas kui kutseõpetaja-juhendaja tegeleb korraga väiksema hulga õpilastega.

Võrreldes omavahel koka- ja teenindusõpilaste rahulolu (tabel 6), tulid välja statistilised erinevused samuti koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamise osas. Kokaõpilaste hulgas oli rahulolu suurem võrreldes teenindusõpilastega. Antud erinevus võib olla juhuslik. Kokaõpilaste hulgas on rahulolu kõrgem ka koolis toimuvate erilaste praktiliste tundide osas. Seda võib seletada sellega, et nende erialased tunnid on üles ehitatud praktilisele õppele, samas teenindusõpilased lahendavad situatsioonülesandeid.

Praktika hindamisega seotud küsimustes (joonis 1) tuli statistiline olulisus välja kõigi kolme küsimuse puhul. Tallinna Teeninduskooli õpilasi kaastakse hindamisprotsessi rohkem. Prakтикаaruande koostamise kohta on vastanud jaatavalt enamik Tallinna kutsekooli uuritud õpilastest, kusjuures Tartu Kutsehariduskeskuse õpilastest on vastanud kolmandik eitavalt. Sarnased tulemused saab välja tuua ka praktika kaitsmisega.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et teisele uurimisküsimusele saab vastata järgnevalt: oluliselt erinevad hinnangud tulid välja järgmiste väidete puhul, mis on sõltuvuses õpilaste rahuloluga: praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamine, koolis toimuvad erialased praktilised tunnid ja koolis toimunud praktikad.

Kolmas uurimisküsimus: milliseid motivatsioonitegureid hindavad õpilased oluliseks, ettevõttepraktilal?

Statistiliselt olulisi vastuseid ühegi motivatsiooniteguri osas välja ei tulnud (joonis 3). Huvitav on see, et näiteks makstav tasu ja tutvuste kasutamine praktikakoha leidmisel ei osutunud piisavalt motiveerivateks teguriteks. Määravate teguritena on välja toodud hoopis meeldiv kollektiiv, saadavad praktilised oskused, paindlik töögraafik, praktikabaasi hea asukoht ja hea juhendaja, mida hinnati ühtviisi kõrgelt. Praxis 2013. aasta uuringust „Kutseharidus ja muutuv tööturg“ selgub, et ettevõtjate arvates on on rahaline tasustamine kindlasti lisamotivaator, samuti ka väga oluline tegur, võimaldades katta toidu- või elamiskulusid. 43% ettevõtetest kinnitas, et maksab praktikandile peaaegu alati tasu (Nestor ja Nurmela, 2013).

Kokkuvõtlikult võib öelda, et kolmandale uurimisküsimusele saab vastata järgnevalt: õpilasi motiveerib hea juhendaja, hea asukoht, paindlik töögraafik, saadavad praktilised oskused ja meeldiv kollektiiv.

Neljas uurimisküsimus: milliseid praktikajuhendaja/koordinaatori kohustuslike tööülesandeid ei täideta õpilaste hinnagul kahe kooli võrdluses?

Olulised statistilised erinevused tulid välja kolme küsimuse vastuste osas (joonis 2). Individuaalse praktikava koostamise kohta on enamik mõlema kooli õpilastest vastanud eitavalt. Vastavalt määrusele nr 23 (Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord) §10 lg1 (4) ütleb, et enne praktikale asumist tuleb koostada õpilase individuaalne praktikava. Sama nõue on ka koolidesisestes praktikakorralduse dokumentides. Antud olukorra võib põhjustada juhendaja suur töökoormus ja juhendajel ei ole piisavalt aega igale õpilasele individuaalselt läheneda.

Töötervishoiu- ja tööohutus alase instrueerimise ja enne praktikaperioodi instrueerimise kohta on rohkem kui 2/3 ühe kooli uuritud õpilastest vastanud eitavalt. See peaks olema koolipoolse praktikajuhendaja ülesanne. Juhendaja tööülesanded on loetletud soovituslikus juhendmaterjalis kutsekoolidele „Kooli praktikakorralduse kava“ (2010), mis on välja töötatud programmi „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008 – 2013“ raames.

Lisaks paistab uuringu tulemustest silma kaks olulist küsimust, mis ei tule statistiliselt esile. Esimene neist on küsimus koolipoolse praktikajuhendaja külastuse kohta praktika ajal, millele enamik uuritud õpilastest on vastanud eitavalt. Sama tulemus on välja toodud „Kutsehariduse tööandjate rahulolu uuringus“, vähesed koolipoolsed juhendajad külastavad ettevõtet praktikaperioodil (Advisio 2013). Praxise 2013. aasta uuringus „Kutseharidus ja muutuv tööturg“ tuuakse välja teenindusettevõtete fookusrühmas, et tuntakse vajadust koolipoolse juhendaja suurema huvi järele praktikandi käekäigu vastu (Nestor & Nurmela, 2013). Noorväli on oma doktoritöös välja toonud, et ainult 26% õpilastest on märkinud, et nende juhendaja on külastanud ettevõtet praktika ajal (Noorväli, 2009).

Olulise küsimusena võib välja tuua koolipoolse abi praktikakoha leidmisel, millele pooled või enamad õpilased on vastanud eitavalt mõlemas uuritud koolis. Varasematest uuringutest tuleb esile sama probleem, 2002. aastal Riigikontrolli auditi käigus leiti, et ainult 11% õpilastest on saanud praktikakoha leidmisel abi koolist (Tamm, 2002). Ligilähedaselt sama tulemus on välja toodud 2012. aasta uuringus „Kutseõppeasutuste vilistlaste uuring“, kus 77% kõigist vastajatest oli praktikakoha leidnud ise. Koolilt said abi praktikakoha leidmisel 13% vilistlastest (Nestor, 2012).

Kokkuvõtlikult võib öelda, et neljandale uurimisküsimusele saab vastata järgnevalt: koolipoolne praktikajuhendaja ei külasta sageli ettevõtteid praktika jooksul, alati ei koostata õpilastele individuaalset praktikakava, praktikakoha leidmisel ei saada abi kooli poolt ega instrueerita praktikante piisavalt töötervishoiu ja -ohutuse alasel.

Avatud küsimustets selgus, et õpilased on valmis rohkem panustama praktikasooritusse, kui neile võimaldatakse. Kutsehariduse tööandjate rahulolu uuringus (2013) selgub, et ettevõtted ootavad praktikandilt suuremat initsiatiivi ja tahet tööd teha ning õpilane peaks väärtustama ametit, mida nad omandavad ja sellesse tõsisemalt suhtuma. Õpilased töid välja, et neid üldistatakse ja ei süveneta personaalsetesse võimetes. Siinkohal oleks kindlasti abi individuaalse praktikakava koostamisest, mis tagaks õpilase arengu.

Käesoleva bakalaureusetöö tegemise käigus ilmnasid kitsaskohad küsimustiku koostamise ja tulemuste tõlgendamise seoses. Analüüsi käigus selgus, et küsimusi oli liiga palju ja kõigi küsimuste analüüs oleks käesoleva töö raames liiga mahukas olnud. Samuti ei

saa teha antud töö põhjal üldistusi kogu kutsehariduse praktikakorralduse osas, kuna uuritud on kahe kooli kahe eriala õpilasi. Samuti ei leidunud sarnaseid varasemaid uuringuid, millele oleks saanud toetuda ja teha täpsemaid võrdlusi ja järeldusi.

Käesolev töö võib olla aluseks edaspidisele suuremamahulisele uurimusele antud valdkonnas. Näiteks saaks uurida kvalitatiivselt Eestis tootlustus- ja teeninduserialal õppivaid õpilasi, et koguda kvaliteetsemat infot praktikakorralduses esinevatest kitsaskohtadest, mille abil oleks võimalik teha parandusettepanekuid koolidele praktika paremaks korraldamiseks.

4. Kokkuvõte

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli uurida toitlustus- ja teenindusvaldkonna õpilaste rahulolu praktikakorraldusega kahe Eesti kutsekooli näitel, samuti õpilaste motivatsiooni praktikatel osaleda ja uurida kuidas mõjutab praktikajuhendaja tegevus õpilaste rahulolu. Töö eesmärgi saavutamiseks viidi 2015. aasta märtsis läbi kvantitatiivne uurimus, mille valimisse kuulusid kahe Eesti kutsekooli toitlustus- ja teeninduseriala õpilased (38 meest ja 76 naist). Vanusevahemik oli 17 – 26 eluaastat. Ankeetküsimustik koosnes 55 küsimusest, millega uuriti õpilaste rahulolu, praktikakoordinaatori juhendamist ja õpilasi motiveerivaid tegureid.

Uurimistöö teoreetilises osas kirjeldatakse praktikakorraldust käsitlevat seadusandlust ja antakse ülevaade praktikakorraldusest kutsekoolis. Käsitletakse praktika hindamisega seonduvat ja praktikaks vajalikku dokumentatsiooni. Lisaks antakse ülevaade varasematest käesoleva tööga haakuvatest uuringutest.

Uuringu tulemustest selgus, et teguriteks, mis on sõltuvuses õpilaste rahuloluga, on praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamine, koolis toimuvad erialased praktilised tunnid ja koolis toimunud praktikad. Motiveerivate teguritena tulid välja hea juhendaja, praktikabaasi hea asukoht, paindlik töögraafik, saadavad praktilised oskused ja meeldiv kollektiiv.

Praktikajuhendaja tööga seoses tulid välja järgmised kitsaskohad: koolipoolne praktikajuhendaja ei külasta ettevõtteid praktika jooksul, alati ei koostata õpilastele individuaalset praktikakava, praktikakoha leidmisel ei saada abi kooli poolt ning praktikanti ei instrueerita piisavalt töötervishoiu- ja ohutusealaselt.

Summary

SATISFACTION STUDY ON PRACTICAL TRAINING SET UP AMONG HOSPITALITY AND CATERING MANAGEMENT STUDENTS, ON TWO ESTONIAN VOCATIONAL SCHOOLS AS REFERENCES

The aim of this current thesis was to study the satisfaction level with practical training set up amongst hospitality and catering management students using the samples from two Estonian vocational schools, as well as to study the motivation of the students to participate in the practical training, and to obtain information of how would the training supervisor's activity would implement the satisfaction. In order to obtain the set goals a quantitative analysis was performed in March 2015. The study enrolled hospitality and catering management students from two Estonian vocational schools (38 male and 76 female students) in ages from 17 to 26 years. 55 questions were used in the questionnaire that aimed to reveal students satisfaction level, training supervisor's guidance, and motivating factors.

Practical training legislation and an overview of the training set up in vocational schools are disserted in the theoretical part. Aspects considering the training assessment and necessary records are also included. As well as a summary of previous thesis interacting to the current one.

The study revealed that factors that correlate to the satisfaction level are supervisor guidance, special education lessons and practical training taking place in the school. Highly motivating aspects were good supervisor, good location, flexible schedule, practical skills obtained and nice labour collective. Following shortcomings were noted on supervisor: school supervisor does not visit the companies during the training, personal training schedule is not always at place, and school does not help to get a training position and not enough instruction on occupational health and safety.

Tänu sõnad

Autor tänab kõiki õpilasi, kes osalesid käesoleva uurimustöö küsimustiku täitmisel. Tänu sõnad koolidele ja õpetajatele, kes lubasid kasutada aega oma tundidest. Erilised tänud pühendab autor Hanno Roomerele, kes pühendas väga palju aega antud töö juhendamisele. Andmete analüüsi abistamise ja SPSS programmi tutvustamise eest tänab autor Annika Kruttot. Käesoleva töö sisuliste märkuste eest tänab autor Signe Vedlerit. Õpilaste vastuste sisestamise eest Exceli tabelisse tänab autor oma abikaasat Leane Ottit.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud, lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Autori allkiri:

Kuupäev:

Kasutatud kirjandus

- Fieger, P. (2012). *Measuring student satisfaction from the Student Outcome Survey*. Külastatud aadressil <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED532394.pdf>
- Kooli praktikakorralduse kava (2010). Külastatud aadressil <http://innove.ee/et/kutseharidus/kutsehariduse-rok/praktika>
- Kutsehardiusstandard. (2013). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013013?leiaKehtiv>
- Kutsehariduse tööandjate rahulolu uuring. (2013). Külastatud aadressil [http://www.innove.ee/UserFiles/Kutseharidus/Malle/Kutsehariduse tooandjate rahulolu uuring 2013.pdf](http://www.innove.ee/UserFiles/Kutseharidus/Malle/Kutsehariduse_tooandjate_rahulolu_uuring_2013.pdf)
- *Kutseõppeasutuse arendustegevust ja õppekasvatustööd käsitlevate kohustuslike dokumentide nõuded ja dokumentide pidamise kord* (2013). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082013016>
- *Kutseõppeasutuse seadus* (2014). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032014063#para30lg4>
- *Kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem, õpiväljundite saavutatuse hindamise alused, hindamismeetodid ja -kriteeriumid ning hinnete kirjeldused*. (2013). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082013017>
- Lee, W. S. & Polidano, C. (2010). *Measuring the quality of VET using the Student Outcomes Survey*. Külastatud aadressil <http://www.ncver.edu.au/publications/2327.html>
- Leisalu, K. (2007). *Praktikas õppimine Eesti IKT-organisatsioonides*. Publitseerimata magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Misko, J. & Priest, S. (2009). *Students' suggestions for improving their vocational education and training experience*. Külastatud aadressil <http://www.ncver.edu.au/publications/2202.html>
- Nestor M., & Nurmela, K. (2013). *Kutseharidus ja muutuv tööturg. Tööandjate uuringu lõpparuanne*. Külastatud aadressil [http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/40975/Kutsehar tooturg.pdf?sequence=1](http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/40975/Kutsehar_tooturg.pdf?sequence=1)
- Nestor, M. (2012). *Kutseõppeasutuste vilistlaste uuring*. Külastatud aadressil [http://www.kutsekoda.ee/fwkc/contenthelper/10373139/10431393/kutseõppeasutuste vilistlaste uuring.pdf](http://www.kutsekoda.ee/fwkc/contenthelper/10373139/10431393/kutseõppeasutuste_vilistlaste_uuring.pdf)

- Noorväli, H. (2009). *Praktika arendamine kutsehariduses*. Publitseerimata doktoritöö analüütiline ülevaade. Tallinna Ülikool
- Noorväli, H., & Transtok, V.(Koost). (2012). *Kooli praktikakorralduse käsiraamat*. Koht: Lääne -Viru Rakenduskõrgkool.
- *Praktika korraldamise ning läbiviimise tingimused ja kord* (2013). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/113092013006>
- Põldma, A. (2013). *Ettevõttepraktika hindamine kolme osapoole vaates koka eriala näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Rekkor, S. (2011). *Väljundipõhine hindamine kooli õppekavas*. Külastatud aadressil <http://www.slideshare.net/SirjeRekkor/t3-vljundiphine-hindamine>
- Tamm, M. (Koost). (2002). *Õppepraktika korraldus kutseõppeasutustes*. Tallinn: Riigikontroll.
- Vahtramäe, A., Sikk, J., Kaldma, M., Reva, E., Koit, K., & Varendi, M. (Koost). (2011). *Praktika kõrgkoolis*. Tartu: SA Archimedes.
- Õunapuu L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Külastatud aadressil https://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1

Lisad

Lisa 1. Praktikalepingu näidis

PRAKTIKA LEPING

_____ (koht) „____“ _____ 20....a.

.....(alus)

Käesoleva lepingu **Pooled** on

.....(kooli nimetus) direktor (edaspidi **Kool**),

.....(kooli nimetus) õpilane (edaspidi

Praktikant) ja

.....(ettevõtte nimetus) juhatuse liige(edaspidi **Ettevõtte**).

Lähtudes eesmärgist,

võimaldada kõigil kooli õppureil läbida praktika ettevõttes/asutuses **toetamaks ennast analüüsiva ja juhtiva isiksuse kujunemist**, kel selge **arusaam omandatavast erialast ja karjäärivõimalustest** valdkonnas laiemalt; **oskused tööturul edukaks toimetulekuks ning motivatsioon elukestvas õppes osalemiseks**,

leppisid Pooled kokku alljärgnevas:

1. Lepingu ülesanne

1.1 Määratleda siduvad koostööpõhimõtted praktika läbiviimiseks.

1.1 Tagada õppija toetamine õppes omandatud teadmiste, oskuste, vilumuste, hoiakute, väärtushinnangute jm kujundamiseks autentses õpikeskkonnas – ettevõttes.

1.2 Leppida kokku sobiva õpikeskkonna loomises (juhendamine) ja õpieesmärkide saavutamiseks seatud tingimustes (õppekava).

1.3 Võimaluse loomine ettevõttele tulevaste töötajate ettevalmistusse ja erialaõppe korraldusse panustamiseks.

1.4 Regulaarse tagasiside saamine kooli õppeprotsessi ja sisu muutmiseks/täiendamiseks/parendamiseks.

2. Poolte õigused ja kohustused

2.1 Kooli õigused

- ☒ Algatada koostöö praktikaettevõttega praktika läbiviimise eesmärgil.
- ☒ Hinnata ettevõtte sobilikkust praktika läbiviimiseks praktikale eelnevalt (ettevõtte eelhindamisleht), praktika ajal ning järgselt.
- ☒ Hinnata ettevõttepoolse juhendaja sobivust praktikandi juhendamiseks.
- ☒ Saada ettevõttelt tagasisidet praktika korraldusega seotud töö kohta.
- ☒ Saada ettevõtetelt tagasisidet praktikaperioodi lõppedes nii Praktikandi õpitulemuste kohta kui ka sisendit muudatuste tegemiseks õppekavasse või õpiprotsessi.

2.2 Kooli kohustused

- ☒ Tagada Lepingu ettevalmistamine, täitmine ning kolmepoolne allkirjastamine.
- ☒ Tagada Praktikandi teadmiste, oskuste, vilumuste ja hoiakute tase praktikale siirdumiseks vastavalt õppekavas toodud õpiväljunditele.

- ☒
- ☒ Valmistada Praktikant ette praktika korraldust puudutavates küsimustes (dokumentatsiooni täitmine, aruandluse esitamine, hindamisprotsess jne) ning viia läbi tööohutuse alane instrueerimine.
- ☒ Tagada kooli ja ettevõttepoolse juhendaja ettevalmistus praktika (a) ettevalmistamiseks, (b) juhendamiseks, (c) hindamiseks ja (d) tagasiside andmiseks praktika vältel ning lõpus teistele lepingu osapooltele.
- ☒ Määrata Praktikandile koolipoolne juhendaja.
- ☒ Tagada praktikaettevõttega teabevahetuses olemine vähemalt 2 korda praktikaperioodi jooksul.
- ☒ Tagada õpiprotsessi jälgimine kontakteerudes Praktikandiga vähemalt kord nädalas praktika jooksul.
- ☒ Tagada Praktikandile määratud toetuste õigeaegne edastamine praktika ajal.
- ☒ Viia läbi praktika kokkuvõtlik hindamine kaasates kõiki lepingu osapooli.
- ☒ Anda Praktikandile praktikajuhend ning juhtnöörid selle järgimiseks.
- ☒ Tagada õpiprotsessi seire¹ ettevõttes.

2.3 Ettevõtte õigused

- ☒ Saada koolilt eelnevat teavet Praktikandi saabumise kohta vähemalt kuu aega enne praktika algust või tulenevalt kokkulepetest raamlepingus.
- ☒ Saada kooli poolt vajalik ettevalmistus Praktikandi juhendamiseks, hindamiseks ja tagasiside andmiseks
- ☒ Saada teavet Praktikandile kehtivatest toetustest praktika ajal.
- ☒ Saada tagasisidet koolilt ja Praktikandilt ettevõtte töö ja juhendamissuutlikkuse kohta.
- ☒ Saada tuge koolilt praktika käigus eettulevate probleemsete olukordade lahendamiseks.
- ☒ Saada praktikajuhend ning vajadusel koolipoolseid selgitusi selle järgimiseks.
- ☒ Osaleda kooli poolt korraldatava(te)l praktika tagasiside seminaril ja praktika aruande kaitsmis(t)el.

2.4 Ettevõtte kohustused

- ☒ Sõlmida Leping ning täita selle kohustusliku lisana eelhindamisleht.
- ☒ Tagada sobiliku ettevalmistusega juhendaja praktika ajaks ettevõttes.
- ☒ Tagada tööohutuse alane väljaõpe ettevõttes.
- ☒ Tagada ettevõttega tutvumine, sh eesmärkide, ülesannete ja peamiste tööprotsesside selgitamine.
- ☒ Tagada sisekorraeeskirjade tutvustamine ning vajadusel abistada nende täitmisel.
- ☒ Tagada kontakt kooliga kokkulepitud korras praktika jooksul, osaleda kokkuvõtval hindamisel ja võimalusel ka praktikaaruande kaitsmisel.
- ☒ Juhendada ja toetada Praktikanti seatud eesmärkide ning õpiväljundite saavutamisel lähtudes individuaalsest praktikakavast.
- ☒ Tagada eesmärkide saavutamine sobiva töökeskkonna loomisega ning vajadusel tööülesannete muutmise või kohandamisega.
- ☒ Teavitada kooli probleemide korral praktika korralduses või Praktikandiga seonduvalt.
- ☒ Anda Praktikandile tagasisidet praktika jooksul ning kokkuvõttev hinnang praktika lõpus kooli poolt määratud vormis.

2.5 Praktikandi õigused

- ☒ Eesmärgipäraselt, vastutustundlikult ja aktiivselt oma õpiprotsessi praktika ajal juhtida.
- ☒ Saada koolipoolne ettevalmistus praktika korraldust puudutavates küsimustes (sh dokumentatsiooni täitmine, aruandele esitatavad nõuded, praktika hindamine, tagasiside andmine jne).
- ☒ Saada koolipoolne ettevalmistus õppekavast tulenevate õpiväljundite saavutamiseks praktika ajal.
- ☒ Saada piisavalt juhendamist õpiväljundite saavutamiseks kooli- ja ettevõttepoolset juhendajalt.
- ☒ Saada tööohutuse alane väljaõpe ning vajalikud vahendid ohutuks töösoorituseks.
- ☒ Saada praktikajuhend ning vajadusel selgitused selle järgimisel.

¹ Praktika seire – kooli esindaja visiit ettevõttesse õpiprotsessi kulu jälgimiseks

☒ Teha ettepanekuid praktika lepingu või selle lisade muutmiseks praktika eel ja ajal.

☒ Teha ettepanekuid praktika tulemuslikumaks korralduseks praktika eel, ajal ja järgselt.

2.6 Praktikandi kohustused

Osaleda Lepingu ning selle lisade ettevalmistamisel, täitmisel ja allkirjastamisel.

Seada eesmärgid ja ülesanded praktika perioodiks individuaalses praktikakavas ning olla valmis töötama nende saavutamise nimel.

Omandada praktikale minekuks tarvilikud õppekavajärgsed teadmised, oskused, vilumused, hoiakud.

Järgida praktika ajal individuaalse praktikakava täitmist ning vajadusel algatada muudatuste tegemine.

Kasutada tööandja vara heaperemehelikult.

Järgida kokkulepitud käitumisharjumusi ja reegleid ning töödistsipliini praktika vältel.

Täita praktikajuhendaja poolt Praktikandile antud tööülesandeid, ettevõtte sisekorraeeskirju, tööohutusnõudeid.

Esitada praktika lõppedes koolile praktikaaruanne ja/või teised kokkulepitud praktikadokumendid.

Tagastada ühe ettevõtte/asutuse poolt allkirjastatud lepingu eksemplari koolile hiljemalt 5 tööpäeva jooksul alates allkirjastamisest.

3. Lepingu koht, aeg, kestvus

3.1 Praktika kestab alates "....." 20.... a kuni "....." 20.... a.

3.2 Lepingu Pooled on Lepinguga seotud selle allkirjastamise hetkest kuni praktika aruande kaitsmiseni, kuid mitte kauem kui kaks nädalat pärast praktika lõppemist.

3.3 Praktika toimub

(ettevõtte / asutuse nimi ja aadress, kus praktikant praktika ajal viibib)

.....

4. Andmed praktikandi ja praktika juhendajate kohta

4.1 Ettevõttes on praktika juhendaja (täidab ettevõtte)

.....

(nimi, ametinimetuse, kontakttelefon, e-mail)

4.2 Koolis on praktika juhendaja (täidab kool)

.....

(nimi, ametinimetuse, kontakttelefon, e-mail)

4.3 Andmed praktikandi kohta (täidab kool)

Ees- ja perekonnanimi.....

Sünniaeg.....

Erial.....

Kursus.....

5. Lepingu muutmine ja ennetähtaegne lõpetamine

1.1 Lepingu või selle lisade muutmise ettepaneku teeb üks Lepingu Pool ning kooskõlastab selle teiste osapooltega kirjalikult. Muudatused lepingusse viib sisse Kool.

1.2 Lepingu Lisa 1 võib vajadusel muuta iga Lepingu Pool, kooskõlastades selle eelnevalt teiste Pooltega.

1.3 Lepingu ennetähtaegsest lõpetamisest peab Pool teavitama teisi Lepingu Pooli vähemalt kuu aega ette.

6. Lõppsätted

6.1 Lepingu allkirjastamisel on Lepingule lisatud järgmised lisad:

- ☒ Lisa 1 - Praktikandi individuaalne praktikakava
- ☒ Lisa 2 – Ettevõtte eelhindamisleht
- ☒ Lisa 3 - Ettevõttepoolse juhendaja hinnangulehe vorm
- ☒ Lisa 4 - Praktika aruande vorm
- ☒ Lisa 5 - Rahalise vastutuse vorm

6.2 Leping on vormistatud kolmes identses võrdset juriidilist jõudu omavas eksemplaris, millest iga Pool saab ühe.

6.3 Vaidlused lahendatakse Lepingu Poolte vahelise kokkuleppena.

Poolte andmed:

Kooli direktor	Ettevõtte juhatuse liige	Praktikant

Lisa 2. Küsimustik

Õpilaste rahulolu erialapraktikaga

Olen Martin Otti, Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna kutseõpetaja eriala tudeng. Käesoleva küsimustiku eesmärk on välja selgitada õpilaste rahulolu erialapraktika ja selle toimumisega. Lisaks uuritakse praktikakorralduse vastavust kooli õppekavadele.

Küsimustiku täitmine on anonüümne ning vastuste töötlemisel ja tulemuste avaldamisel Teie andmeid ega kooli nime ei seostata. Saadud andmeid kasutatakse üksnes lõputöö koostamisel.

Küsimustikku täites mõelge kogu õppeperioodi jooksul läbitud praktikatele (nii koolis kui ka ettevõttes toimunud praktika). Küsimustiku täitmine võtab 15-20 minutit.

Küsimustele vastamisel palun märkida Teile sobiv variant. Lahtiste küsimuste korral ootan Teie lühiarvamust.

Nr.	Küsimus	Olen täiesti rahul	Olen pigem rahul	Nii ja naa	Pigem ei ole rahul	Pole üldse rahul
1	Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?					
2	Kuivõrd olete rahul ettevõttes toimunud praktikaga?					
3	Kuivõrd olete rahul praktika eesmärkide täitmisega?					
4	Kuivõrd olete rahul oma erialaste praktiliste oskustega?					
5	Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga?					
6	Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega?					
7	Kuivõrd olete rahul praktikajuhendaja (otsene juhendaja praktikakohas) juhendamisega?					
8	Kuivõrd olete rahul koolis toimuvate erialaste praktiliste tundidega?					
9	Kuivõrd hindate oma rahuolu koolis toimuvate erialaste teoreetiliste tundidega?					
10	Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega?					
11	Kuivõrd jäite rahule läbitud praktika töögraafikuga?					
12	Kuivõrd olete rahul kutseõpetajate erialaste teadmistega?					
13	Kuivõrd olete rahul ettevõttepoolse juhendaja hindamisega?					
14	Kuivõrd olete rahule jäänud praktikakoondhindega? (praktika sooritamine, aruanne ja kaitsmine)					

Nr.	Küsimus	JAH	EI
15	Kas Teid on kaasatud praktika hindamisprotsessi?		
16	Kas peale igat praktikat olete koostanud praktikaaruande?		
17	Kas peale igat praktikat on toimunud kaitsmine?		
18	Kas olete ettevõttepraktika koha leidnud ise?		
19	Kas olete leidnud praktika koha läbi tuttavate?		
20	Kas olete saanud abi praktikakoordinaatorilt praktikakoha leidmiseks ettevõtetes?		
21	Kas Te olete käinud välismaal praktikal?		
22	Kas ettevõtte poolt on Teile määratud juhendaja?		
23	Kas enne praktikale asumist on Teile tutvustatud eesmärgid, mille peate saavutama perioodi lõpuks?		
24	Kas omandatud teoreetilised teadmised olid Teile arvates piisavad praktika sooritamiseks?		
25	Kas olete tundnud soolist ebavõrdsust praktika ajal?		
26	Kas Teile on koostatud individuaalne praktikakava?		
27	Kas Teile koolipoolne praktikajuhendaja külastas teid praktika ajal?		
28	Kas praktikal kohapeal toimus tööohutusalane juhendamine?		
29	Kas praktika toimumise kohas tutvustati sisekorraeeskirju?		
30	Kas olete valmis oma teadmistega sisenema tööturule?		
31	Kas Teil on jäänud mõni praktika mingitel põhjustel pooleli või tegemata?		
32	Kas olete oma praktikat pidanud läbima väljaspool praktikaperioodi?		
33	Kas Teil on seatud endale eesmärgid seoses valitud erialaga? Millised?.....		
34	Kas Teile on usaldatud rohkem ülesandeid, kui õppekava ette näeb? (inventuuril osalemine, kauba tellimuste koostamine, võetud arvesse ettepanekuid roogade valmistamisel, jne.)? Millistega?.....		
35	Kas makstav tasu motiveerib Teid osalema praktikal?		
36	Kas meeldiv kollektiiv motiveerib teid osalema praktikal?		
37	Kas kaasaegne töökeskkond motiveerib teid osalema praktikal?		
38	Kas saadavad praktilised oskused motiveerivad Teid osalema praktikal?		
39	Kas teoreetiliste teadmiste rakendamine praktikas motiveerib Teid osalema praktikal?		
40	Kas paindlik töögraafik motiveerib Teid osalema praktikal?		
41	Kas hea asukoht motiveerib Teid osalema praktikal?		
42	Kas hea juhendaja motiveerib Teid osalema praktikal?		
43	Kas tutvuste kasutamine praktikakoha leidmisel motiveerib Teid osalema praktikal?		

44	Kas enne praktikaperioodi algust anti ülevaade eriala suurematest Praktikabaasidest?		
45	Kas enne praktikaperioodi algust tutvustati Teile praktikalepingut, selle lisasid ja teisi kooli praktikadokumente?		
46	Kas enne praktikaperioodi algust aidati Teil valida teile sobivaim praktikakoht?		
47	Kas enne praktikaperioodi algust abistati Teid eesmärkide ja ülesannete seadmisel ning kirjeldamisel?		
48	Kas enne praktikaperioodi algust selgitati praktika aruande ning praktikapäeviku täitmise korda?		
49	Kas enne praktikaperioodi algust anti praktikajuhend ning selgitati selle kasutusvõimalusi?		
50	Kas enne praktikaperioodi algust selgitati praktika hindamise põhimõtteid ja oodatavaid õpiväljundeid?		
51	Kas enne praktikaperioodi algust instrueeriti Teid töötervishoiu ja tööohutuse alasel?		
52	Kas enne praktikaperioodi algust koguti allkirjad Teilt instrueerimise kohta?		

Järgnevale kolmele küsimusele ootan teiepoolset lühiarvamust.

53. Kirjeldage oma nägemust ideaalsest praktikast?

.....

.....

.....

54. Palun kirjutage, mida peaks muutma praktika korralduses?

.....

.....

.....

55. Mida peate veel oluliseks enda erialasel arendamisel?

.....

.....

.....

Taustaandmed

Mitmendal kursusel hetkel õpite?

.....

Mis eriala õpite?

.....

Teie sugu:

.....

Teie vanus (täisaastates):

.....

Mitu ettevõttepraktikat olete läbinud?

.....

Mitu koolipraktikat olete läbinud?

.....

Mitmes erinevas ettevõttes olete olnud praktikal?

.....

Täna!

Lisa 3. Õpilaste rahulolu hinnang soopõhiselt küsimustele K1 - K14

	Sugu																				
	Naine										Mees										
Küsimus	Pole üldse rahul		Pigem ei ole rahul		Nii ja naa		Olen pigem rahul		Olen täiesti rahul		Pole üldse rahul		Pigem ei ole rahul		Nii ja naa		Olen pigem rahul		Olen täiesti rahul		Asymp. Sig. (2-tailed)
	va	%	va	%	va	%	va	%	va	%	va	%	va	%	va	%	va	%	va	%	
Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?	1	1%	9	13%	5	7%	50	69%	7	10%	0	0%	3	8%	6	16%	24	63%	5	13%	,844
Kuivõrd olete rahul ettevõttes toimunud praktikaga?	0	0%	0	0%	5	7%	37	49%	34	45%	0	0%	2	5%	3	8%	14	38%	18	49%	,959
Kuivõrd olete rahul praktika eesmärkide täitmisega?	0	0%	4	5%	8	11%	51	67%	13	17%	0	0%	1	3%	5	13%	19	50%	13	34%	,139
Kuivõrd olete rahul oma erialaste praktiliste oskustega?	0	0%	0	0%	4	5%	55	72%	17	22%	0	0%	1	3%	6	16%	15	39%	16	42%	,401
Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga?	1	1%	4	5%	12	16%	29	38%	30	39%	0	0%	1	3%	5	13%	7	18%	25	66%	,019
Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega?	1	1%	13	17%	15	20%	29	39%	17	23%	0	0%	3	8%	7	18%	17	45%	11	29%	,162
Kuivõrd olete rahul praktikajuhendaja (otsene juhendaja praktikakohas) juhendamisega?	0	0%	5	7%	7	9%	30	39%	34	45%	0	0%	1	3%	4	11%	14	37%	19	50%	,549
Kuivõrd olete rahul koolis toimuvate erialaste praktiliste tundidega?	0	0%	6	8%	8	11%	44	58%	18	24%	0	0%	2	5%	5	13%	20	53%	11	29%	,644
Kuivõrd hindate oma rahuolu koolis toimuvate erialaste teoreetiliste tundidega?	0	0%	3	4%	6	8%	55	73%	11	15%	0	0%	5	13%	4	11%	19	50%	10	26%	,971
Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega?	0	0%	7	9%	6	8%	35	46%	28	37%	2	5%	5	13%	6	16%	16	42%	9	24%	,039
Kuivõrd jäite rahule läbitud praktika töögraafikuga?	0	0%	4	5%	5	7%	31	41%	35	47%	0	0%	1	3%	4	11%	13	34%	20	53%	,632
Kuivõrd olete rahul kutseõpetajate erialaste teadmistega?	0	0%	0	0%	6	8%	33	43%	37	49%	1	3%	0	0%	3	8%	18	47%	16	42%	,462
Kuivõrd olete rahul ettevõttepoolse juhendaja hindamisega?	0	0%	3	4%	9	12%	22	29%	41	55%	0	0%	1	3%	9	24%	12	32%	16	42%	,168
Kuivõrd olete rahule jäänud praktikakoondhindeg (praktika sooritamine, aruanne ja kaitsmine)?	0	0%	3	4%	3	4%	26	34%	44	58%	0	0%	0	0%	3	8%	17	45%	18	47%	,358

Lisa 4. Õpilaste rahulolu hinnang koolide järgi küsimustele K1 - K14

	Kool																				
	Tartu Kutsehariduskeskus										Tallinn Teeninduskool										
Küsimused	Pole üldse rahul		Pigem ei ole rahul		Nii ja naa		Olen pigem rahul		Olen täiesti rahul		Pole üldse rahul		Pigem ei ole rahul		Nii ja naa		Olen pigem rahul		Olen täiesti rahul		Asymp. Sig. (2-tailed)
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	
Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?	1	1%	8	11%	4	5%	52	68%	11	14%	0	0%	4	12%	7	21%	22	65%	1	3%	,038
Kuivõrd olete rahul ettevõttes toimunud praktikaga?	0	0%	2	3%	8	10%	30	39%	37	48%	0	0%	0	0%	0	0%	21	58%	15	42%	,910
Kuivõrd olete rahul praktika eesmärkide täitmisega?	0	0%	4	5%	7	9%	49	64%	17	22%	0	0%	1	3%	6	16%	21	57%	9	24%	,914
Kuivõrd olete rahul oma erialaste praktiliste oskustega?	0	0%	0	0%	6	8%	48	62%	23	30%	0	0%	1	3%	4	11%	22	59%	10	27%	,494
Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga?	1	1%	3	4%	8	10%	30	39%	35	45%	0	0%	2	5%	9	24%	6	16%	20	54%	,976
Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega?	1	1%	14	18%	19	25%	28	37%	14	18%	0	0%	2	5%	3	8%	18	49%	14	38%	,001
Kuivõrd olete rahul praktikajuhendaja (otsene juhendaja praktikakohas) juhendamisega?	0	0%	6	8%	6	8%	28	36%	37	48%	0	0%	0	0%	5	14%	16	43%	16	43%	,856
Kuivõrd olete rahul koolis toimuvate erialaste praktiliste tundidega?	0	0%	6	8%	8	10%	45	58%	18	23%	0	0%	2	5%	5	14%	19	51%	11	30%	,622
Kuivõrd hindate oma rahuolu koolis toimuvate erialaste teoreetiliste tundidega?	0	0%	5	7%	5	7%	51	67%	15	20%	0	0%	3	8%	5	14%	23	62%	6	16%	,333
Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega?	0	0%	7	9%	10	13%	34	44%	26	34%	2	5%	5	14%	2	5%	17	46%	11	30%	,513
Kuivõrd jäite rahule läbitud praktika töögraafikuga?	0	0%	2	3%	7	9%	28	37%	39	51%	0	0%	3	8%	2	5%	16	43%	16	43%	,419
Kuivõrd olete rahul kutseõpetajate erialaste teadmistega?	0	0%	0	0%	7	9%	34	44%	36	47%	1	3%	0	0%	2	5%	17	46%	17	46%	,965
Kuivõrd olete rahul ettevõttepoolse juhendaja hindamisega?	0	0%	3	4%	10	13%	21	28%	42	55%	0	0%	1	3%	8	22%	13	35%	15	41%	,161
Kuivõrd olete rahule jäänud praktikakoondhindega (praktika sooritamine, aruanne ja kaitsmine)?	0	0%	3	4%	2	3%	27	35%	45	58%	0	0%	0	0%	4	11%	16	43%	17	46%	,204

Lisa 5. Õpilaste rahulolu hinnang erialade järgi küsimustele K1 - K14

Küsimus	Eriala																				Asymp. Sig. (2- tailed)
	Kokk										Teenindaja										
	Pole üldse rahul		Pigem ei ole rahul		Nii ja naa		Olen pigem rahul		Olen täiesti rahul		Pole üldse rahul		Pigem ei ole rahul		Nii ja naa		Olen pigem rahul		Olen täiesti rahul		
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	
Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?	1	2%	7	12%	7	12%	35	61%	7	12%	0	0%	5	9%	4	8%	39	74%	5	9%	,504
Kuivõrd olete rahul ettevõttes toimunud praktikaga?	0	0%	2	3%	3	5%	28	47%	27	45%	0	0%	0	0%	5	9%	23	43%	25	47%	,863
Kuivõrd olete rahul praktika eesmärkide täitmisega?	0	0%	2	3%	6	10%	38	62%	15	25%	0	0%	3	6%	7	13%	32	60%	11	21%	,410
Kuivõrd olete rahul oma erialaste praktiliste oskustega?	0	0%	1	2%	7	11%	32	52%	21	34%	0	0%	0	0%	3	6%	38	72%	12	23%	,575
Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga?	1	2%	1	2%	12	20%	14	23%	33	54%	0	0%	4	8%	5	9%	22	42%	22	42%	,426
Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega?	0	0%	7	11%	7	11%	30	49%	17	28%	1	2%	9	17%	15	29%	16	31%	11	21%	,032
Kuivõrd olete rahul praktikajuhendaja (otsene juhendaja praktikakohas) juhendamisega?	0	0%	3	5%	7	11%	26	43%	25	41%	0	0%	3	6%	4	8%	18	34%	28	53%	,249
Kuivõrd olete rahul koolis toimuvate erialaste praktiliste tundidega?	0	0%	3	5%	6	10%	32	52%	20	33%	0	0%	5	9%	7	13%	32	60%	9	17%	,051
Kuivõrd hindate oma rahuolu koolis toimuvate erialaste teoreetiliste tundidega?	0	0%	5	8%	6	10%	35	57%	15	25%	0	0%	3	6%	4	8%	39	75%	6	12%	,436
Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega?	2	3%	8	13%	9	15%	23	38%	19	31%	0	0%	4	8%	3	6%	28	53%	18	34%	,159
Kuivõrd jäite rahule läbitud praktika töögraafikuga?	0	0%	3	5%	5	8%	23	38%	30	49%	0	0%	2	4%	4	8%	21	40%	25	48%	,992
Kuivõrd olete rahul kutseõpetajate erialaste teadmistega?	1	2%	0	0%	4	7%	28	46%	28	46%	0	0%	0	0%	5	9%	23	43%	25	47%	,947
Kuivõrd olete rahul ettevõttepoolse juhendaja hindamisega?	0	0%	2	3%	12	20%	21	34%	26	43%	0	0%	2	4%	6	12%	13	25%	31	60%	,089
Kuivõrd olete rahule jäänud praktikakoondhindegaga (praktika sooritamine, aruanne ja kaitsmine)?	0	0%	0	0%	5	8%	26	43%	30	49%	0	0%	3	6%	1	2%	17	32%	32	60%	,293

Lisa 6. Õpilaste hinnang hindamisega seonudvatele küsimustele koolide alusel

		Kool			
		Tartu Kutsehariduskeskus		Tallinna Teeninduskool	
Küsimus (hindamisega seotud)	Vastuse variant	Vastajate arv	Vastajate protsent	Vastajate arv	Vastajate protsent
Kas Teid on kaasatud praktika hindamisprotsessi?	Ei	26	34%	6	16%
	Jah	51	66%	31	84%
Kas peale igat praktikat olete koostanud praktikaaruande?	Ei	25	32%	2	5%
	Jah	52	68%	35	95%
Kas peale igat praktikat on toimunud kaitsmine?	Ei	23	30%	1	3%
	Jah	54	70%	36	97%

Chi-Square Tests			
Kas Teid on kaasatud praktika hindamisprotsessi?	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,812 ^a	1	,051
Chi-Square Tests			
Kas peale igat praktikat olete koostanud praktikaaruande?	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,126 ^a	1	,001
Chi-Square Tests			
Kas peale igat praktikat on toimunud kaitsmine?	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,098 ^a	1	,001

Lisa 7. Õpilaste hinnang praktikakoordinaatori tööga seotud küsimustele koolide alusel

		Kool				Chi-Square Tests
		Tartu Kutsehariduskeskus	Tallinna Teeninduskool			
Küsimus (koordinaatori töö)	Vastuse variant	Vastajate arv	Vastajate protsent	Vastajate arv	Vastajate protsent	Asymp. Sig. (2-sided)
Kas olete saanud abi praktikakoordinaatorilt praktikakoha leidmiseks ettevõtetes?	Ei	51	66%	18	49%	0,072
	Jah	26	34%	19	51%	
Kas Teile on koostatud individuaalne praktikakava?	Ei	73	95%	30	81%	0,020
	Jah	4	5%	7	19%	
Kas Teie koolipoolne praktikajuhendaja külastas teid praktika ajal?	Ei	61	80%	29	78%	0,104
	Jah	15	20%	8	22%	
Kas enne praktikaperioodi algust anti ülevaade eriala suuremate praktikabaasidest	Ei	46	62%	18	49%	0,124
	Jah	28	38%	19	51%	
Kas enne praktikaperioodi algust tutvustati Teile praktikalepingut, selle lisasid ja teisi kooli praktikadokumente	Ei	26	35%	16	43%	0,760
	Jah	48	65%	21	57%	
Kas enne praktikaperioodi algust aidati Teil valida teile sobivaim praktikakoht	Ei	46	62%	17	46%	1,000
	Jah	28	38%	20	54%	
Kas enne praktikaperioodi algust abistati Teid eesmärkide ja ülesannete seadmisel ning kirjeldamisel	Ei	51	69%	20	54%	0,170
	Jah	23	31%	17	46%	
Kas enne praktikaperioodi algust selgitati praktika aruande ning praktikapäeviku täitmise korda	Ei	20	27%	9	24%	0,022
	Jah	54	73%	28	76%	
Kas enne praktikaperioodi algust anti praktikajuhend ning selgitati selle kasutusvõimalusi	Ei	40	54%	20	54%	0,011
	Jah	34	46%	17	46%	
Kas enne praktikaperioodi algust selgitati praktika hindamise põhimõtteid ja oodatavaid õpiväljundeid	Ei	48	65%	19	51%	0,815
	Jah	26	35%	18	49%	
Kas enne praktikaperioodi algust instrueeriti Teid töötervishoiu ja tööohutuse alasel	Ei	33	45%	25	68%	0,174
	Jah	41	55%	12	32%	
Kas enne praktikaperioodi algust koguti allkirjad Teilt instrueerimise kohta	Ei	33	45%	26	70%	0,406
	Jah	41	55%	11	30%	

Lisa 8. Õpilaste hinnang motiveerivatele teguritele koolide alusel

		Kool				Chi-Square Tests
		Tartu Kutsehariduskeskus		Tallinna Teeninduskool		
Küsimus (motivatsioon)	Vastuse variant	Vastajate arv	Vastajate protsent	Vastajate arv	Vastajate protsent	Asymp. Sig. (2-sided)
Kas makstav tasu motiveerib Teid osalema praktilal?	Ei	30	41%	16	43%	0,785
	Jah	44	59%	21	57%	
Kas meeldiv kollektiiv motiveerib teid osalema praktilal?	Ei	5	7%	3	8%	0,795
	Jah	69	93%	34	92%	
Kas kaasaegne töökeskkond motiveerib teid osalema praktilal	Ei	23	31%	13	35%	0,667
	Jah	51	69%	24	65%	
Kas saadavad praktilised oskused motiveerivad Teid osalema praktilal	Ei	8	11%	9	24%	0,620
	Jah	66	89%	28	76%	
Kas teoreetiliste teadmiste rakendamine praktikas motiveerib Teid osalema praktilal	Ei	22	30%	15	41%	0,255
	Jah	52	70%	22	59%	
Kas paindlik töögraafik motiveerib Teid osalema praktilal	Ei	20	27%	10	27%	1,000
	Jah	54	73%	27	73%	
Kas hea asukoht motiveerib Teid osalema praktilal	Ei	21	28%	8	22%	0,078
	Jah	53	72%	29	78%	
Kas hea juhendaja motiveerib Teid osalema praktilal	Ei	9	12%	8	22%	0,192
	Jah	65	88%	29	78%	
Kas tutvuste kasutamine praktikakoha leidmisel motiveerib Teid osalema praktilal	Ei	56	76%	22	59%	0,445
	Jah	18	24%	15	41%	

Lisa 9. Cronbach's Alpha küsimustele K1 - K14

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	106	93,0
	Excluded ^a	8	7,0
	Total	114	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,732	14

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Kuivõrd olete rahul koolis toimunud praktikaga?	54,075	25,994	,251	,728
Kuivõrd olete rahul ettevõttes toimunud praktikaga?	53,519	26,004	,325	,720
Kuivõrd olete rahul praktika eesmärkide täitmisega?	53,821	24,510	,516	,700
Kuivõrd olete rahul oma erialaste praktiliste oskustega?	53,642	25,527	,456	,709
Kuivõrd olete rahul oma eriala valikuga?	53,651	24,534	,377	,714
Kuivõrd olete rahul koolipoolse praktikakoordinaatori/juhendaja juhendamisega?	54,085	24,574	,332	,720
Kuivõrd olete rahul praktikajuhendaja (otsene juhendaja praktikakohas) juhendamisega?	53,575	26,342	,213	,732
Kuivõrd olete rahul koolis toimuvate erialaste praktiliste tundidega?	53,858	25,170	,375	,714
Kuivõrd hindate oma rahuolu koolis toimuvate erialaste teoreetiliste tundidega?	53,887	25,549	,362	,716
Kuivõrd olete rahul praktikaperioodi pikkusega?	53,906	25,839	,179	,742
Kuivõrd jäite rahule läbitud praktika töögraafikuga?	53,509	25,948	,285	,724
Kuivõrd olete rahul kutseõpetajate erialaste teadmistega?	53,509	24,767	,496	,703
Kuivõrd olete rahul ettevõttepoolse juhendaja hindamisega?	53,594	25,081	,346	,717
Kuivõrd olete rahule jäänud praktikakoondhindega (praktika sooritamine, aruanne ja kaitsmine)	53,406	25,158	,471	,706

Lisa 10. Cronbach's Alpha küsimustele K15 - K52

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	92	80,7
	Excluded ^a	22	19,3
	Total	114	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,685	38

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Kas Teid on kaasatud praktika hindamisprotsessi?	57,12	21,755	,162	,682
Kas peale igat praktikat olete koostanud praktikaaruande?	57,05	22,250	,057	,688
Kas peale igat praktikat on toimunud kaitsmine?	57,03	22,230	,068	,687
Kas olete ettevõttepraktika koha leidnud ise?	56,97	22,449	,025	,688
Kas olete leidnud praktika koha läbi tuttavate?	57,38	21,799	,127	,684
Kas olete saanud abi praktikakoordinaatorilt praktikakoha leidmiseks ettevõtetes?	57,47	22,076	,073	,688
Kas Te olete käinud välismaal praktikal?	57,68	22,438	,022	,689
Kas ettevõtte poolt on Teile määratud juhendaja?	56,98	22,373	,045	,687

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Kas Teile on usaldatud rohkem ülesandeid, kui õppekava ette näeb? (inventuuril osalemine, kauba tellimuste koostamine, võetud arvesse ettepanekuid roogade valmistamisel, jne)?	57,34	22,006	,082	,688
Kas makstav tasu motiveerib Teid osalema praktikal?	57,28	21,612	,168	,681
Kas meeldiv kollektiiv motiveerib teid osalema praktikal?	56,91	21,421	,467	,670
Kas kaasaegne töökeskkond motiveerib teid osalema praktikal	57,17	21,486	,211	,678
Kas saadavad praktilised oskused motiveerivad Teid osalema praktikal	57,01	21,505	,281	,675
Kas teoreetiliste teadmiste rakendamine praktikas motiveerib Teid osalema praktikal	57,22	20,590	,410	,664
Kas paindlik töögraafik motiveerib Teid osalema praktikal	57,10	21,540	,222	,678
Kas hea asukoht motiveerib Teid osalema praktikal	57,11	20,735	,419	,664

Kas enne praktikale asumist on Teile tutvustatud eesmärgi, mille peate saavutama perioodi lõpuks?	57,24	21,481	,201	,679
Kas omandatud teoreetilised teadmised olid Teie arvates piisavad praktika sooritamiseks?	57,07	22,413	,013	,691
Kas olete tundnud soolist ebavõrdsust praktika ajal?	57,65	22,735	-,065	,694
Kas Teile on koostatud individuaalne praktikakava?	57,72	22,029	,166	,681
Kas Teie koolipoolne praktikajuhendaja külastas teid praktika ajal?	57,64	21,947	,144	,683
Kas praktikal kohapeal toimus tööohutusalane juhendamine?	57,26	21,558	,182	,680
Kas praktika toimumise kohas tutvustati sisekorraeskirju?	57,22	21,579	,182	,680
Kas olete valmis oma teadmistega sisenema tööturule?	57,10	22,375	,018	,691
Kas Teil on jäänud mõni praktika mingitel põhjustel pooleli või tegemata?	57,71	21,704	,261	,677
Kas olete oma praktikat pidanud läbima väljaspool praktikaperioodi?	57,61	21,713	,191	,680
Kas Teil on seatud endale eesmärgid seoses valitud erialaga? Millised?	57,28	22,820	-,089	,700

Kas hea juhendaja motiveerib Teid osalema praktikal	57,00	21,407	,320	,673
Kas tutvuste kasutamine praktikakoha leidmisel motiveerib Teid osalema praktikal	57,55	21,107	,320	,671
Kas enne praktikaperioodi algust anti ülevaade eriala suurematest praktikabaasidest	57,41	21,366	,224	,677
Kas enne praktikaperioodi algust tutvustati Teile praktikalepingut, selle lisasid ja teisi kooli praktikadokumente	57,20	21,500	,204	,679
Kas enne praktikaperioodi algust aidati Teil valida teile sobivaim praktikakoht	57,36	20,914	,322	,670
Kas enne praktikaperioodi algust abistati Teid eesmärkide ja ülesannete seadmisel ning kirjeldamisel	57,47	20,603	,410	,664
Kas enne praktikaperioodi algust selgitati praktika aruande ning praktikapäeviku täitmise korda	57,10	20,661	,445	,663
Kas enne praktikaperioodi algust anti praktikajuhend ning selgitati selle kasutusvõimalusi	57,39	21,120	,277	,673
Kas enne praktikaperioodi algust selgitati praktika hindamise põhimõtteid ja oodatavaid õpiväljundeid	57,42	20,928	,325	,670
Kas enne praktikaperioodi algust instrueeriti Teid töötervishoiu ja tööohutuse alasel	57,36	21,200	,258	,675
Kas enne praktikaperioodi algust koguti allkirjad Teilt instrueerimise kohta	57,39	21,274	,243	,676

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Martin Otti, 11.11.1984.a.

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Toitlustus- ja teenindusvaldkonna õpilaste rahulolu praktikakorraldusega kahe Eesti kutsekooli näitel“, mille juhendaja on Hasso Kukemelk

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus

21.05.2015